

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 21.02.2022
Published/Yayınlanma 31.05.2022
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Gülüş, İ. & Yıldırım, B. (2022). Olağanüstü dönemlerde yerel gazetecilik: 1992 Erzincan Depremi, Doğu gazetesi ve milenyum çağına doğru çadırda bir gazetecilik örneği. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9(83), 1032-1052.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.3077>

Öğr. Gör. Dr. İhsan GÜLÜŞ

<https://orcid.org/0000-0001-8440-2477>

Erzincan Binalı Yıldırım Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Gazetecilik ve Habercilik Bölümü, Erzincan/ TÜRKİYE

Prof. Dr. Besim YILDIRIM

<https://orcid.org/0000-0002-9977-705X>

Atatürk Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, Erzurum/ TÜRKİYE

OLAĞANÜSTÜ DÖNEMLERDE YEREL GAZETECİLİK: 1992 ERZİNCAN DEPREMİ, DOĞU GAZETESİ VE MİLENYUM ÇAĞINA DOĞRU ÇADIRDA BİR GAZETECİLİK ÖRNEĞİ*

LOCAL JOURNALISM IN EXTRAORDINARY PERIODS: 1992 ERZİNCAN EARTHQUAKE, DOĞU NEWSPAPER AND TOWARDS THE MILLENNIUM AGEA JOURNALISM EXAMPLE IN A TENT

ÖZET

Savaş, doğal afet vb. durumlarda gazete ve gazetecilerin, mesleğin “haber vermek” olan temel işlevi ve doğası gereği çalışma tempoları daha çok hareketlenmekte ve içinde bulunulan olağanüstü durum ve şartların da getirdikleriyle 5N-1K temel haber öğelerine ait bilgilerin toplanmasının yanı sıra bunların yazımından, basımına ve dağıtımına çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. İletişim teknolojilerinin alt yapısı ne kadar güçlü olursa olsun deprem vb. olağanüstü dönemlerde ve özellikle dönemin ilk evrelerinde, zaman zaman kesintilere uğraması kaçınılmazdır ve geçmişte bu tür afet dönemleri bu tür durumların örnekleriyle doludur. Ancak toplumu doğru bilgilendirme ve haber verme gayesi ile gazetecilik faaliyetinde her türlü zorluklara rağmen çabukluk ve süreklilik esastır ve kesintisizliği meslekî misyon ve başarısı adına elzemdir. 1990’ların başından itibaren, milenyum çağına (2000’lere) doğru internet kullanımının medya içeriklerinin sunumunda yeni bir mecra olarak ortaya çıkması ve yaygınlaşması, yaygın basında her ne kadar hızlı ilerlediyse de bunun Anadolu’nun ücra köşelerindeki yerel gazetelerin çoğuna ulaşması daha geç, hatta 2000’li yıllardan sonra mümkün olabilmıştır. Bu çalışmada 1992 Erzincan Depreminde yerel basınının gazetecilik çalışmaları, depremle gelen zor koşullar altında baskı tesisleri enkaz altında kalan Doğu gazetesinin, buna rağmen çadırda gazetecilik çabalarıyla habercilik işlevini kesintisiz sürdürme gayretleri, bu sayede şehre katkıları ve işlevsellik durumu ayrıntılı olarak ele alınmaktadır. Bu kapsamda adı geçen gazetenin çadırda yapılan basım nüshaları ile akabinde, yeni yerine taşındıktan hemen sonra basılan ilgili bazı nüshaları içerik analizi ve derinlemesine yüz yüze görüşme yöntemiyle incelenmiştir. Doğu gazetesinin çadırda gazetecilik çabaları ile sayfalarından yansıyan mesajlarının, basılı gazetelerin dijitalle uyum sağlamalarının önemini vurgulandığı, yakın gelecekte hayatımızda olup olmayacaklarının bile tartışıldığı günümüzde, adı zaman zaman yaşadığı depremlerle de anılan Erzincan’ın, hem geçmişine atıf, hem de geleceğine köprü olması adına yerel gazetelerin önemini, bu çalışma ile güncel tutulması umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yerel gazete, internet, dijital, Erzincan, 1992 Depremi, çadır, gazetecilik.

ABSTRACT

In cases of war, natural disasters, and similar situations, the working tempo of newspapers and journalists is more active due to the basic function and nature of the profession, which is "to inform", and due to the current extraordinary circumstances and conditions, the collection of information on the 5W-1H basic news items as well as their writing, several difficulties are encountered in its printing and distribution. No matter how strong the infrastructure of communication technologies is, it is

* Bu çalışma, 26-27 Ekim 2021 tarihlerinde Erzurum’da düzenlenen “18. International Symposium Communication in the Millennium (CİM 2021)” başlıklı Uluslararası sempozyumda bildiri olarak sunulmuş ve sempozyum kitapçığında (e-book) yer almıştır.

inevitable that these technologies will be interrupted from time to time during earthquakes and similar extraordinary periods, and especially in the early stages of the period, and disaster periods in the past are full of examples of such situations. However, with the aim of informing and informing society correctly, promptness and continuity are essential in journalism despite all kinds of difficulties, and its uninterruptedness is essential for its professional mission and success. Since the early 1990s, towards the millennium (2000s), the emergence and spread of internet use as a new medium in the presentation of media content progressed rapidly in the mainstream press, but it was later that it reached most of the local newspapers in remote corners of Anatolia, even after the 2000s, it became possible. In this study, the journalism efforts of the local press in the 1992 Erzincan Earthquake, the printing facilities under the harsh conditions of the earthquake, the journalism efforts of the Doğu newspaper, which was under the rubble despite these conditions, and its efforts to maintain its journalism function uninterruptedly, thus its contributions to the city and its functionality are discussed in detail. In this context, the print copies of the aforementioned newspaper made in the tent and some of the related copies that were printed immediately after moving to its new location were analyzed by content analysis and in-depth face-to-face interview method. With this study, it is hoped that the importance of local newspapers will be kept up-to-date, in order that Erzincan, whose name is also mentioned with the earthquakes it has experienced from time to time, is emphasized by the messages reflected on the pages of the Doğu newspaper with its journalism efforts in the tent, and the importance of the adaptation of the printed newspapers to the digital.

Keywords: Local newspaper, Internet, Digital, Erzincan, 1992 Earthquake, Tent, Journalism.

1. GİRİŞ

Yerel basın ve gazetelerin, içerisinde faaliyet gösterdiği şehrin, kültürel dokusunun oluşumu, gelişimi ve geleceğe aktarımında önemli rolü bulunmaktadır. Yerel basında görev yapan gazeteciler kentin belleği gibidirler, gazetelerdeki yazılarıyla tarihi belleklerde yeniden canlandırırlar (Karaduman, 2017: 288; Schneider ve Raue, 2000: 199).

Yerel kültür ve çevreye ihtiyaç duyduğunda, yerel basın; bireylerin, yerel yaşamda en büyük destekçisi ve başvuru kaynağıdır. Çünkü haberleri, fotoğrafları, ele aldığı sorunlar, bulunduğu şehrin ihtiyaçları ve o şehirde gelişen sosyal ve kültürel etkinlikler hakkında aktardıklarıyla yerel gazeteler, o şehrin insanlarına yaşanan yer duygusu ve yaşadığı yerin bir parçası olduğu düşüncesini kazandırmaktadır (Arslan ve Arslan, 2016: 181; Vural, 1998: 161). Hal böyleyken çeşitli nedenlerle buldukları bölge ya da şehirde meydana gelen herhangi bir olağanüstü durum ve bu durum ve şartlarının getirdiği her türlü zorluklara rağmen, mesleki misyonu ve ilkeleri doğrultusunda haber ve bilgi vermenin çabukluğu ve sürekliliği, yerel gazeteler ve bu gazetelerde görev yapan gazetecilerin işlerini biraz daha hareketlendirirken, aynı zamanda zorlaştırmakta, zorlaştırdığı kadar da hassaslaştırmakta, meydana gelen olağanüstü durum boyunca, bu durumun gerektirdiği olağanüstü bir çalışmayı gerekli kılmaktadır.

Olağanüstü dönemlerde, olağanüstü durumun görece şiddeti, büyüklüğü, süresi, olağanüstülük karakteri ve bunlardan kaynaklanan durum ve şartlardan, söz konusu durumun cereyan ettiği bölge ya da şehirdeki, sosyal kurumlar ve işleyişlerinin yanı sıra yerel gazeteler de doğal olarak etkilenebilmektedir. Bu çalışmada temel olarak olağanüstülük yönüyle deprem gerçeği ve bunlardan 1992 Erzincan Depremi ve Doğu gazetesinin depremin akabinde çadırda gazetecilik çabalarıyla şehirdeki toplumsal dayanışma ve bütünleşme olgusunda üstlendiği role ilişkin durum analizi yapılmaktadır. Bu amaçla söz konusu gazetenin içeriği, çadırda gazetecilik pratiği ve yayın politikası, öne çıkan kavramlar, kamu kurumları, gazete ve halk ilişkileri, gazetenin yetkilileriyle yapılan görüşme verileri ve nüsha (belge) içerik analiziyle ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda Doğu gazetesinin çadırda basılan nüshaları (belge incelemesi) örneğinden hareketle nitel uygulamaya ağırlık verilerek 1992 Erzincan Depreminin ardından yaşanan zorlu süreçle ilgili olarak yerel basın ve gazetecilik misyonu ve işlevi yönünden, depremin yol açtığı çeşitli zorluklar altında yapılan gazetecilik çabalarıyla birlikte okuyucuya nasıl bir anlam sunulduğu üzerinde de durulmaktadır.

2. YEREL BASIN ve ÖNEMİ

Basın, belirli zamanlarda basılıp her çeşit haber ve fikirleri topluma ulaştıran yayım ürünleridir. Günlük basın ürünlerine gazete; haftalık, 15 günlük ve aylık basın ürünlerine ise dergi adı verilmektedir. Periyodik yayımlanan gazete, dergi ve bültenler basın tanımı kapsamında yer almaktadır. Yapısal bakımdan yazılı ve elektronik basın olarak sınıflandırılan basın, dağıtım ve içerik yönünden *uluslararası*, *ulusal/yaygın*, *bölgesel* ve *yerel basın* olarak nitelendirilmektedir. Ülkemizde *yerel basın*, aynı zamanda *mahalli basın*, *Anadolu basını* veya *taşra basını* olarak da adlandırılmaktadır (İnuğur, 2005: 19; Yüksel ve Gürcan, 2005: 7). Olağanüstü dönemlerde yerel gazeteciliğin konu edildiği bu çalışmada kastedilen yerellik, içeriğin üretildiği coğrafi alanı işaret etmektedir. İletişimde sınırların kalkma eğilimine girdiği dünyada, toplum ve içinde yaşayan birey bir yandan yüzlerce kanaldan yayılan haberlerle dünya yurttaşlığı yaşarken, diğer yandan yerel ilişkilerle yaşadığı çevre, kültür ve topluluğa daha yakın bir bağlılık ve ortaklık duygusu ile yaklaşmaktadır. İşte tam da bu noktada yerel basın temel başvuru kaynağı olmaktadır (Vural, 2007: 339).

3. OLAĞANÜSTÜ DÖNEM, YEREL BASIN ve GAZETECİLİK PRATIĞİ

Olağanüstü-olağan dışı olarak adlandırılan durumları karakterize eden iki temel öge vardır: Birincisi *durumun nitelendirilmesi*; normal ya da sıradan olmamaktır. İkincisi ise *sürecin nitelendirilmesi*; olağanüstünün öncesinde ve sonrasında *normal-olağan* olarak kavranan bir periyodun bulunmasıdır. Bu ikinci öge, olağanüstünün geçiciliğini ön plana çıkarır. Çünkü kural olarak süreklilik arz eden durum, *olağan-normal* olandır (Uzer Çengelci, 2010: 3-4).

Olağanüstü durum/dönem, olağan toplumsal işleyişte aksama yaşandığı, toplumu oluşturan kurumların işlevlerini yerine getiremediği ya da yerine getirmekte noksan kaldığı zamanlardır (Ayhan, 2008: 78). Olağanüstü durumlarda toplumsal dayanışma ve bütünleşme daha çok önem kazanmakta (Güngör, 1995:114'ten aktaran: 2008: 78) bunu sağlayan araçlar arasında da basın-yayın araçları önemli yer tutmaktadır. Türkiye'de yerel basının önemli yükseliş yaşadığı olağanüstü dönemlerden biri Milli Mücadele dönemidir. Anadolu'nun özellikle işgal altında olmayan yörelerinde çok sayıda süreli yayın, bağımsızlık yanlısı çaba içerisinde olmuş (Fırat, 1995: 162) ve Milli Mücadelenin zaferle sonuçlanmasında önemli rol oynamıştır. Yerel gazeteler (İ. Erdoğan, 2007: 33) Osmanlı'nın son dönemleri ile savaş yıllarında güç koşullar altında yayımlarını sürdürmek için çaba sarf etmiş, özellikle Kurtuluş Savaşı yıllarında bölgelerinde kilit rol üstlenmişlerdir. Böylesi zorlu ve olağanüstü dönemde (İnuğur, 2005: 336-337; Koloğlu, 2015: 114; Şeker, 2007: 35) işgallere karşı savunmanın ilk kıvılcımını başlatanlar arasında bir gazetecinin yer alması bu kilit rolde anlamlı bir ayrıntıdır ve baş aktörü Kordon'da (15 Mayıs 1919) işgalcilere ilk kurşunu atıp şehit olan gazeteci Hasan Tahsin'dir. Türkiye özelinde düşünüldüğünde (Girgin, 1997: 39'dan aktaran; Köse ve Bakan, 2010: 17) savaş, işgal gibi karanlık dönemlerde bile yerel basın, sadece yurttaşları olup bitenler hakkında bilgilendirme işlevini en zor şartlarda bile sürdürmekle kalmamış, aynı zamanda verilen mücadelenin önemli anlarında kahramanca direnişin ve işgale karşı halkı yönlendirmenin de önemli simgelerinden bir olmuştur. Bu durum Mustafa Kemal Atatürk'ün *fazilet adaları* sözüyle yerel basına biçtiği değeri açıkça ortaya koymaktadır.

İnsan için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar meydana getiren, normal yaşamı ve insan faaliyetlerini kesintiye uğratarak veya durdurarak olumsuz etkileyen, mevcut yerel kaynakların yetersiz kaldığı *doğa*, *teknolojik* ve *insan* kökenli olaylara *afet* adı verilmektedir¹ (Hoşgörmez, t.y.: 12). Afetler meydana geldiği yerde ve çevresinde bir süre olağanüstü durumlara yol açarak toplumun olağan hayat akışını sekteye uğratabilmektedir. Olağanüstü kavramı ile burada kastedilen doğal felaketler (deprem, tsunami, hortum, kasırga vb.) ile insanların sebebiyet verdiği (savaş, terör olayları, ekonomik kriz vb.) felaket durumlarıdır (Durdu, 2017, aa.com.tr). Olağanüstü dönemlerde olağan hayat akışı, olağanın dışına taşmaktadır. Merak duygusu daha fazladır ve ekmek, su ve ilk yardım ihtiyacı kadar haber/bilgi ihtiyacının nasıl karşılanacağı konusunda insanlar merak içerisindeyler. Bu tür durumlarda aynı zamanda yaşadığı toplumun bir ferdi olan gazeteciler mesleklerini, tarihe tanıklık etme sıfatı yanında kamu vazifesini yerine getirerek ifa etmektedirler. Bir taraftan kendisi de o acıyı yaşarken diğer yandan görevi gereği kamu hizmeti vererek toplumun bilgi ihtiyacını gidermek durumundadır (2017, aa.com.tr). Olağanüstü dönemlerde birçok meslekte olduğu gibi gazetecilikte de birtakım, hatta ekstra zorluklar söz konusudur. Durdu'ya göre (2017, aa.com.tr) olağanüstü dönemler olağanüstü hassasiyet gerektirmektedir. Çünkü bu tür dönemlerde toplum genel olarak yara almıştır, dolayısıyla toplumun bu hassasiyeti göz önünde alındığında, görevi gereği onu bilgilendirme işlevi üstlenen gazetecilerin sorumluluğunun da birkaç misli arttığı ve daha fazla hassaslaştığı söylenebilir.

Depremler şiddeti, yol açtığı can ve mal kayıpları, verdiği hasarlar ve etkilediği alanın büyüklüğüne göre olağanüstü durum oluşturabilmekte ve bu durumun her evresinde kriz yönetimi; iletişimi ve koordinasyon süreçlerinin sağlıklı bir şekilde yönetilmesi, yaraların sarılması ve olağan duruma dönülmesinde büyük önem arz etmektedir. Sürecin sağlıklı yönetilmesi ve en az zararlı olağan duruma geçilmesinin önemli dinamiklerinden biri de olağanüstü durumun yaşandığı yörede yayın yapan yerel basın ve gazeteler, günümüzdeki adıyla yerel medya ve onların haber verme işlevleridir. Depremler (Demir ve Balcı, 2019: 55-48) aynı zamanda kriz dönemi olarak toplum içerisinde olağandışı olayların

¹ *İnsan kaynaklı afet*; insan eliyle kasıtlı veya hata sonucu oluşan, genel hayatın akışını bozacak ölçüde sonuçlar doğuran (savaş, kargaşa, sabotaj, patlama, ayaklanma, terör olayları, yangınlar, sanayi kazaları, çevre kirlenmeleri, ulaşım kazaları vb.) olaylardır. *Teknolojik afet*; doğal afet sebebiyle veya teknik arıza sonucu oluşan, genel hayatın akışını bozacak ölçüde sonuçlar doğuran (baraj patlaması, sanayi kazaları, nükleer santral kazaları vb.) olaylardır. *Doğa afeti* ise; yerleşim, üretim, alt yapı, ulaşım, haberleşme gibi genel hayatın işleyişini bozacak ölçüde aniden veya belirli bir süreç içerisinde meydana gelen olaylara ise doğa afeti adı verilmektedir. İnsan etkisi olmadan meydana gelen ve büyük yıkımlar yaparak insanların canına ve malına zarar veren deprem, kasırga, sel vb. afetler *doğal afet* grubuna girmektedir (Hoşgörmez, t.y.: 28-30).

yaşandığı buhranlı dönemleri ifade etmektedirler. Bu dönemler enformasyon ihtiyacının maksimum düzeyde olduğu olağanüstü dönemlerdir. (...) Medya bu nedenledir ki, bu tür dönemlerde daha yüksek bir sorumluluk ve hassasiyet bilincindedir ve bu görev bilinci ile hareket etmek durumundadır.

4. 1990'LI YILLARDA TÜRKİYE'DE BASIN ve YEREL BASININ GENEL DURUMU

Dünyadaki neo-liberal ekonomi rüzgârının etkisiyle 1980'lerin başından itibaren Türkiye'nin de ekonomi politikalarında radikal değişiklikler hayata geçirilmiştir. 24 Ocak 1980'de alınan kararla gazete kâğıdına verilen sübvansiyonlar kaldırılmış, sermayenin gelişmesi ve özel ilanların artmasıyla basının devlete bağımlılığı azalırken, kâğıt maliyetini karşılayamayan ve beklediği düzeyde reklam alamayan yayınlar piyasadan silinmiştir (Sözeri ve Güney, 2011: 39; Yıldırım, 2020: 249).

24 Ocak Kararlarının basın alanındaki belirgin etkisi, sektörün finansal darboğaza girmesi sonucu birkaç kişinin toplanıp gazete ya da dergi çıkarabildiği dönemin kapanması olmuştur. Çünkü kâğıda sübvansiyonu kaldıran bu kararın da etkisiyle kâğıt fiyatlarının artması sektörde mali kriz yaratmış, ancak büyük sermaye gruplarının desteğini alabilenler ayakta kalabilirken; artan maliyetler, reklam ve ilan gelirlerini yaşamsal duruma getirmiştir (Yıldırım, 2020: 249). Rekabetin arttığı ülkede genel ekonomik koşulların da etkisiyle bu tür zorlu durumlardan yerel basını ve haliyle Erzincan yerel basanını ayrı tutmak mümkün değildir. Genel olarak basın sektöründeki değişim ve dönüşümlerden, bulunduğu yöre koşulları ve çapında az/çok yerel basın ve Erzincan basını da etkilenmiştir. Tüm bu gelişmelerle birlikte 1990'lı yılların yerel basın ve Erzincan basını için çeşitli ekonomik sıkıntılar ve zorlu rekabet ortamının mevcut olduğu bir dönemde Erzincan, takvimler 13 Mart 1992'yi gösterdiğinde yerel saatle saat 19.18 sıralarında meydana gelen depremle sarsılmıştır (t.y., jmo.org.tr). Deprem şehirde birçok alanda olduğu gibi yerel basını da olumsuz etkilemiş, haftalık gazetelerden bazıları depremden sonra kapanırken, günlük gazeteler ise ancak birkaç hafta sonra ve zor şartlarda yayınlarına başlayabilmişlerdir. Bu gazetelerden biri de o dönemde günlük yayınlanan iki gazeteden biri olan Doğu gazetesidir. Söz konusu gazete matbaa tesisleri enkaz altında kaldığından, ara vermek zorunda kaldığı yayın faaliyetlerine yaklaşık 12 gün sonra çadırda başlayabilmiştir.

5. ERZİNCAN BASINININ KISA TARİHÇESİ ve 1990'LI YILLARDAKİ GENEL GÖRÜNÜMÜ

Yaygın basın artık küresel bir dünyada yerel sorunların daha fazla ilgi çekmesiyle birlikte yerel haberciliğe de yönelmiş, yerel basından daha çok beslenmek durumunda kalmış, böylelikle dünyada ve Türkiye'de, sayfalarında daha çok yerel haberlere yer vermeye başlamıştır (Öztürk, 1992: 149'dan aktaran: Yavuz, 2016: 110). Yaygın basının tüm kitlelere erişimde yeterli olmaması ve kitlelerin yerel bağlamda farklı özellikleri dolayısıyla tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de yerel basına ihtiyaç duyulmuş ve yerel basın ülkemizin birçok il ve ilçesiyle birlikte Erzincan'da da faaliyet göstermiştir (Yavuz, 2016: sy 110). Ancak şehirde yerel basın yayın hareketlerinin, yaşanan şiddetli depremler ve çeşitli işgaller nedeniyle başlangıcından 1942 yılına kadar istikrarlı bir görünüm arz ettiğini söylemek zordur².

İngiliz seyyah Barkley, *Asia Minor and Armenia* (1891) adlı çalışmasında, Erzincan'da konakladıkları sırada oradaki general komutandan bir Avrupa gazetesi istediklerini, ancak şehirde o dönemde hiçbir türden gazetenin bulunmadığı haberini aldıklarını aktarmaktadır (Barkley, 1980: 43). 1939 Erzincan Depreminin yaklaşık 15 gün önce şehri gezen dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü de günlüğüne aldığı notlarında şehre ajans-gazete gitmediğini yazmıştır (Küçük ve Kazan, 2016: 333-334). Erzincan'da ilk matbaa, özel girişim olarak 1937 yılında Kadri Savaş tarafından kurulmuştur ("Erzincan'ın ilk matbaası açıldı", 1937, gastearsivi.com). Ancak henüz kitap, gazete gibi yayınlar basmadan 1939'da yaşanan büyük depremde enkaz altında kalmış, depremden sonraki ilerleyen süreçte faaliyetlerine zor da olsa yeniden başlamıştır. 1939 depreminin bir yandan yaraları sarılırken, diğer yandan şehrin yeniden kurulma çalışmalarına hız verilmiş ve bu amaçla yapılan yatırımlar arasına, şehrin yeniden imarına katkı amacıyla, dönemin Erzincan Valisi ve Belediye Başkanı Sükuti Tükel'in (1949: 25) talimatıyla 1942 yılında "*Yeni Erzincan*" adlı vilayet gazetesi, yayın hayatına başlamıştır. Vilayet matbaaları (Zorlu ve Temel, 2016: 454) ve bu matbaalarda basılan vilayet gazetelerinin, yayımlandığı şehir ve bölgede devlet ile halk arasında önemli bir iletişim köprüsü görevi gördüğü bilinmektedir. Erzincan'da 1942'de kurulan vilayet matbaasında basılan vilayet gazetesi ile

² Şehirde basın tarihinin başlangıcı olarak Rumi 1842 yılında Leblebici Baba olarak bilinen Süleyman Bey tarafından, Tuhfet'ül Uşşak adlı çocuklara yönelik el yazması dergi gösterilmektedir. Özellikle çocuklar için hazırlanan sayfaları büyük ilgi gören dergi, aylık olarak ve Türkçe çıkarılmış, ancak yayın süresi tespit edilememiştir (Yavuz, 2016: 110, 2020: 192).

ilgili olarak diğer şehirlerdeki emsallerinin gördüğü işlevlere ek olarak, aynı zamanda depremle yıkılan şehrin yeniden imarı sürecinde önemli rol üstlendiği söylenebilir. Nitekim (Yavuz, 2016: 111) 1939 Erzincan Depreminin ardından yeniden kurulan Erzincan'a izafen gazetenin adı *Yeni Erzincan* olarak belirlenmiştir.

1950'de Demokrat Partinin (DP) iktidara gelmesiyle yurt genelinde olduğu gibi Erzincan'da da basın alanında bir canlanma yaşanmış ve 1950'lerin başlarından itibaren art arda yayına başlayan özel yerel gazetelerle birlikte şehirde yerel gazete sayısı artmıştır. Ülkede yaşanan genel ekonomik ve politik gelişmeler, yerel basına ve haliyle Erzincan basınına da yansımıştır. Şehrin basın tarihinde zaman zaman gazetelerin çeşitli nedenlerle el değiştirerek veya yönetim ve isim değiştirerek ya da birleşerek yayımlandıkları dönemlere rastlanmaktadır. Bu birleşmelerden biri de 1987 yılında gerçekleştirilmiştir. Nitekim 1987 yılı Temmuz sonlarında (1988: sy 3266, Birlik) kentteki yerel gazetelerin Öz Erzincan, Birlik, Erzincan'ın Sesi ve Doğu gazeteleri ortaklığı yayın organı olarak Birlik gazetesinde birleştikleri, bu gazetenin günlük, diğerlerinin ise haftalık yayımlandığı görülmektedir. Aynı birliğin yaklaşık bir yıl sonra 1988 Temmuz sonlarında ise Doğu gazetesinde vücut bulduğu ve 1992 Depremine kadar sürdüğü belirtilmektedir. Doğu'nun kurucularından Halil İbrahim Özdemir (2018, dogugazetesi.com), Erzincan basınına duayenlerinden Şefik Aras'ın vefatının ardından kaleme aldığı bir yazısında, sözü edilen ortaklığın 1992 depremine kadar sürdüğünü, depremden sonra üç gazetenin kapandığını, Doğu'nun ise yayınlarına devam ettiğini belirtmektedir.

Erzincan'da 1992 yılında Doğu gazetesi ve Özsöz gazeteleri, kentin günlük olarak yayınlanan önemli gazeteleridir. Birlik, Öz Erzincan, Erzincan'ın Sesi ve Kervan gibi gazeteler ise haftalık yayınlananlar olarak öne çıkmaktadır. 1992 depremi şehirde birçok alanı olduğu gibi yerel basını da olumsuz etkilemiştir. Matbaalarının enkaz altında kalması nedeniyle yayın yapamaz duruma gelen gazetelerden bazıları zor da olsa ayakta kalma çabası verirken, bazıları kapanmak zorunda kalmıştır. Ayakta kalmaya çalışan ve bunu başaranlardan biri depremden 12 gün sonra çadırda ilk nüshalarını basmaya başlayan Doğu gazetesidir. Gazetenin kurucularından Halil İbrahim Özdemir, gazetede bir yazısında depremden sonra gazeteciliğin aylarca çadırdan sürdürülmesinin, Erzincan yerel basınında görev yapan gazetecilerin fedakârlıklarının önemli örneklerinden biri olduğunu ifade etmektedir (Özdemir, 1992i: sy 4027, Doğu)

6. ÖNE ÇIKAN BAZI OLAĞANÜSTÜ DÖNEMLERİYLE ERZİNCAN

Erzincan coğrafi konumu, özellikle de Anadolu'da doğu-batı, kuzey-güney eksenli bir güzergâhı ve ticaret yolu üzerinde kurulması bakımından önemli bir şehirdir (Baltacı ve Aslan, 2020: 2). Şehir Anadolu'da önemli bir yerleşim merkezi olurken bölgedeki siyasi faaliyetler ile bazıları tarihin akışını değiştiren -*Yassıçemen (1230), Köseadağ (1243), Otlukbeli (1473) gibi*- savaşların merkezinde yer almış ve istikrarsızlıklar yaşadığı dönemler olmuştur. Şehrin zaman zaman yıkımına ve istikrarsızlığına neden olan bir başka unsur yaşadığı depremlerdir. Çünkü Kuzey Anadolu Fayı Erzincan sınırları içerisinde geçmektedir. Bu fayın hareketine bağlı olarak tarih boyunca değişik zamanlarda oluşan depremler bölgede büyük tahribatlara neden olmuştur. Kaynaklarda ilki M.S. 964'te gerçekleştiği kaydı düşülen ve sonraki dönemlerde tarihleri bilinen kırk civarında büyük deprem meydana gelmiştir (Parlak, 2016: 363; "Sektörler", t.y. kudaka.gov.tr). Şehrin fay hattında yer alması ve yıkıcı depremlere maruz kalması, yaşanan can kayıpları nedeniyle toplumsal hafızayı yok olma tehlikesiyle karşı karşıya getirmesi nedeniyle yazılı eserler, toplumsal hafıza ve yazılı kültürün korunması ve geleceğe aktarılmasında büyük önem taşımaktadır (Kaya, 2012a, Giriş pasajı). Yerel gazeteler de yazılı eserler olarak değerlendirildiğinde, deprem vb. olağanüstü dönemlerde, mesleki misyon gereği işlevlerinin sürekliliğinin önemi aşikârdır.

Erzincan'da geçmişte yaşanan depremlerden bazıları şiddetli sarsıntılarla büyük yıkımlara ve can kayıplarına yol açmıştır. Şehirde farklı tarihlerde 20'den fazla deprem olmuştur³. Bunlardan 26 Aralık 1939'da meydana gelen deprem, hala hafızalardadır ve açıklanan can kaybı 32.962'dir. 7,9 şiddetindeki deprem sonrası yurt çapında yas ilan edilmiş, yardım konvoyları şehre iki gün sonra ulaşabilmiştir. 1992 Depremi⁴ ise Erzincan ile birlikte Tunceli'yi de etkilemiştir. 6.8 şiddetindeki

³ Bunların tespit edilenleriyle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz: (Çiçek, 2017: 417-420; *Erzincan '90*, 1990: 9-10).

⁴ 1992 Depremi: 13 Mart 1992 günü saat 19.20'de yaşanan depremde çok sayıda ev ve kamu binası yerle bir olurken, birçoğu oturulamaz hale gelmiştir. Depremden sonra büyük zorluklarla çadırda basılan *Doğu gazetesi* 26 Mart 1992 tarihli çadır nüshasında depremin 8. Günü için: "Enkaz altından hala cesetler çıkarılıyor. Soğuklar ve yağmur çadırda yaşayan Erzincan halkını perişan etti. Ölü sayısı 500'ü aştı. Çadır sıkıntısı devam ediyor" spotunu yazmıştır. Resmi kayıtlara göre bu depremde 653 kişi yaşamını yitirmiş, 3.850 kişi yaralanmıştır ("13 Mart 1992 Deprem Şehitleri Anıldı", 2019, erzincan.bel.tr; "13 Mart 1992 Erzincan Depremi", 1992, deprem.afad.gov.tr; "Depremden Sonra 12 Günün Özeti", 1992: sy 3863, Doğu).

depremde 653 kişi yaşamını yitirmiştir. Yaralı sayısı ise 3.850 olarak belirlenmiştir (“1903’ten Bu Yana 28 Büyük Deprem Yaşandı”, 2011, cumhuriyet.com.tr). 1939 Depreminde dönemin Erzincan Valisi Osman Nuri Tekeli’nin merkeze çektiği telgrafta şehrin harabeye döndüğü iletilirken, *Yeni Sabah* ölü sayısını 40 bin, *Ulus* 23.131 olarak açıklamış, haberde şehrin yarısının hayatını kaybettiği bildirilmiştir. (...) Deprem yol açtığı can kayıpları yanında, büyük bir göç dalgasını da tetiklemiştir. Günümüzde Türkiye genelinde ve hatta yurtdışında birçok farklı şehirlerde kökenleri Erzincan olan birçok insana rastlanmasının ana nedeni 1939 depremidir⁵ (Arpacı, 2020: 205; Ş. B. Erdoğan ve Kucur, 2016: 186).

Kentte can ve mal kaybına neden olan depremlerden bir diğeri 1992 depremidir. 13 Mart 1992 tarihinde yerel saatle 19.18’de meydana gelen deprem kesin olmayan sonuçlara göre 500 kişinin ölümüne, 40 trilyon TL’lik maddi hasara neden olmuştur. Son 2000 yılda 5 defa yıkılan şehir, 13 Mart 1992 tarihindeki depremle, 6. kez yıkılmıştır (“13 Mart 1992 Erzincan Depremi”, t.y., jmo.org.tr). 1992 depremi birçok alanı olduğu gibi şehrin yerel basınına da olumsuz etkilemiş, kapanmaların yanı sıra bazı gazeteler matbaa vb. tesislerinin enkaz altında kalması nedeniyle yayın yapamaz gelmişlerdir. Ancak yerel basından beklenen kamu görevi, tarihe tanıklık, haber ve bilgi verme işlevi ve bunun hızlılığı ve sürekliliği, daima önemli olmakla birlikte özellikle olağanüstü dönemlerde çok daha kıymetli ve yaşamsaldır. Hal böyleyken Erzincan’da depremin yol açtığı bütün zorluklara rağmen, gazetelerden bazıları çadırda gazetecilik faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Bu gazetelerden biri⁶ hatta ilki, haberciliğin doğasında var olan hızlılık ve süreklilik karakteristiği gereği, depremden yaklaşık 12 gün sonra çadırda ilk basım faaliyetini gerçekleştirerek, depremin yol açtığı her türlü güçlüklerle rağmen yayın faaliyetlerini sürdüren Doğu gazetesidir. Günümüz iletişim teknolojilerindeki olanakların geçmişte yeterince gelişmediği, milenyum çağına doğru internetin gazetelere yeni yeni girmeye başladığı bir dönemde, 1992 depremine maruz kalan Erzincan’da; depremin yol açtığı olağanüstü durum ve zorlu şartlarda, şehirdeki yerel gazetelerin -kendileri de depremden olumsuz etkilenmelerine rağmen- çadırda sürdürmeye çalıştıkları gazetecilik çabaları mesleki bağlamda fedakârca ve takdire şayan bir durum olarak değerlendirilebilir.

7. KURULUŞU ve FARKLI YÖNLERİYLE DOĞU GAZETESİ ve YAYIN FAALİYETLERİ

Doğu gazetesinin Erzincan’da günlük olarak yayınlanmak üzere 1980 yılı sonlarına doğru yayın hazırlıklarına başlanmış, hatta ilk sayısı 1 Ocak 1981’de çıkarılmak üzere, iç sayfaları basıma hazır hale getirilmiştir. Ancak 1980 Eylül’ünde ülke, 12 Eylül ihtilali ile gelen olağanüstü bir süreçten geçtiğinden sürecin yansımaları Erzincan’da ve yerel basınında da hissedilmektedir. Nitekim ihtilal nedeniyle gazete, kurucularının belirttiğine göre yayın hayatına yaklaşık bir ay gecikmeli başlamıştır.

Gazetenin kurucuları Halil İbrahim Özdemir ve Mehmet Buyruk’tur. İki kurucunun aktardığına göre 1 Ocak 1981 tarihinde yayın hayatına girmesi planlanan gazete, basıma hazırlık çalışmalarının yapıldığı dönemde, 12 Eylül 1980 ihtilali olması nedeniyle sıkıyönetim komutanlığından gelen yazı üzerine bir ay gecikmeli olarak, 30 Ocak 1981 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. Doğu’nun yayın hayatına başladığı 1981 yılı başlarında, kentte Öz Erzincan, Erzincan’ın Sesi ve Birlik gazeteleri yayınlanmaktadır. Gazete yayına girerken dizgide, şehirde ilk defa entertip kullanmaya başlamıştır (M. Buyruk, kişisel iletişim, 3 Ağustos 2017; H. İ. Özdemir, kişisel iletişim, 1 Ağustos 2017). Erzincan merkez Fevzipaşa Caddesi, Büyük Çarşı, No 5’te “*Erzincan’ın Günlük Haber, Yorum, Aktüalite Gazetesi*” sloganıyla, günlük olarak yayın hayatına başlayan gazete, 7.50 kuruştan satışa sunulmuştur. *Yıllık Aboneliği* 2400 TL, altı aylık aboneliği 1200 TL olarak belirlenen gazete *Ermat* (Erzincan Ticaret Matbaacılık) matbaasında 4 sayfa olarak basılmıştır (“Künye-Doğu Gazetesi”, 1981: sy 3, Doğu).

Kuruluşundan günümüze yayıncılıkta yaklaşık 40 yılı geride bırakan, şehrin köklü gazetelerinden biri olarak Doğu gazetesi bu yönüyle şehrin tarihsel güncesi gibidir. Milli Kütüphane süreli yayınlar

⁵ 1939 Depremi ile yaşamını yitirenlerin sayısına ilişkin farklı kaynaklarda çeşitli rakamlar söz konusudur. O günün şartlarında kış şartları, erişim, ulaşım, köylerde kaybolanlar, depremde bulunamayanlar, vb. yaklaşık 400 km boyunca hasar ve can kaybı bilgileri bulunmaktadır. Bingöl’den Tokat’a, Elazığ ve Malatya’dan Trabzon’a kadar olan eksen içerisinde hasar alan yerleşim yerleri olduğu bilinmektedir. Yaşamını yitiren kişi sayısının 30 bin, bazı kaynaklarda 40 bin civarı olduğundan bahsedilmekte, ancak bu rakamın içerisinde sadece Erzincan şehir merkezinde kaybedilen kişi sayısı, Afet İşleri Genel Müdürlüğü kayıtlarına göre 9.189’dur (M. Samet Altınbilek’ten aktaran; Kaya, 2012b: 114).

⁶ İlerleyen süreçte, depremden yaklaşık bir ay sonra matbaasını çadıra taşıyan Özsöz gazetesi de 9 Nisan 1992 tarihli nüshasıyla yeniden okuyucuyla buluşmuş ve yayınlarına bir süre çadırda devam etmiştir (“Gazetemiz Yayın Hayatına Çadırda Devam Ediyor”, 1992: sy 521, Özsöz; “Özsöz Gazetesi”, 1992: sy 519, Özsöz, ; K. E. Özsoy, kişisel iletişim, 12 Ağustos 2017).

koleksiyonunda (1981, kasif.mkutup.gov.tr) ilk sayı belirteci olarak 2 Şubat 1981 Pazartesi tarihli 3'üncü sayısının kayıtlı olduğu görülen gazete, Erzincan'da 1992'de yaşanan deprem nedeniyle, mecburen verdiği 12 günlük ara dışında ("Yeniden Çıkarken", 1992: sy 3863) bazı dönemlerde renkli basılmak suretiyle, yayınlarını günümüze kadar sürdüren, şehrin köklü gazetelerinden biridir.

Olağanüstü dönem olarak nitelendirilebilecek bir süreçte, ihtilal (12 Eylül) nedeniyle yayın hayatına yaklaşık bir ay gecikmeli başlayan gazete, yayın hayatına başladıktan yaklaşık 11 yıl sonra yine bir olağanüstü dönem olarak nitelendirilebilecek 1992 Depremi nedeniyle yayınlarına 12 gün gibi bir süre ara vermek zorunda kalmıştır. Ancak depremin yol açtığı zorluklara rağmen, mesleki misyon ve haberciliğin çabukluk ve sürekliliği refleksiyle, gazetecilik faaliyetlerine çadırda tekrar başlamıştır ("Yeniden Çıkarken", 1992: sy 3863 Doğu). Yaklaşık bir buçuk ay çadırda basılan gazete, 4 Mayıs 1992 tarihinde normal ofset baskı düzenine geçebilmiştir ("Basılmaya Gazete", 1992: sy 3891, Doğu). Kurucularından Halil İbrahim Özdemir'in belirttiğine göre (1992i: sy 4027, Doğu) Doğu'nun çadırda yayıncılık çabaları, o dönem TRT'de ve Milliyet gazetesinde (1992: sy 3867) haber olarak yer almış ve söz konusu haberlerde gazeteden "*Dünya'nın çadırda yayınlanan tek gazetesi*" olarak bahsedilmiştir.

Doğu'nun olağanüstü dönemlerde basılmayan nüshalarını, daha sonraki bir nüshasını *çift tarihli basmak* gibi basın tarihinde ender görülebilecek bir uygulamayla yayıncılıkta sürekliliği devam ettirmeye önem vermesi dikkat çekicidir. Zira kurucularının belirttiğine göre gazetenin 1 Ocak 1981 tarihinde basılmak üzere hazırlanan ilk sayısı, ihtilal nedeniyle basılmadığından, 30 Ocak 1981 tarihli nüshasının iç sayfaları 1 Ocak 1981, dış sayfaları 30 Ocak 1981 tarihlidir (M. Buyruk, kişisel iletişim, 3 Ağustos 2017; H. İ. Özdemir, kişisel iletişim, 1 Ağustos 2017). Gazete aynı uygulamasını, 14 Mart 1992 tarihli nüshası için hazırlanan sayfalarını, 13 Mart 1992 akşamı yaşanan deprem nedeniyle ertesi gün basmadığından; 14 Mart 1992 tarihli gazetesinin iç sayfalarını, çadırdan normal (ofset) baskı tesislerine geçtikten sonra standart boyda ilk basılan 4 Mayıs 1992 tarihli gazetesinin iç sayfaları olarak basmıştır. Bu durum gazetenin aynı tarihli nüshasının birinci sayfasında "Basılmayan Gazete" başlıklı haber ile okuyucuya aktarılmıştır (EK 3) ("Basılmaya Gazete", 1992: sy 3891, Doğu).

8. 1992 DEPREMİ, ÇADIRDA BASILAN DOĞU GAZETESİ ve YAYINCILIK ÇABALARI

Doğu'nun tarihinde bir kilometre taşı niteliği taşıyan önemli yayıncılık hamlelerinden birisi, 1992 Depremi'nin akabinde, çadırda yayınlarını sürdürme çaba ve gayretleridir. Matbaa makineleri enkaz altında kalan gazetenin çalışanlarının, dönemin zorlu koşulları altında çadırda gazete çıkarma çabaları, bir yerel gazete ve çalışanlarının habercilik ve yayıncılık misyonu yönünden takdire şayan bir çaba olarak öne çıkmaktadır.

Gazetenin yöneticileri söz konusu deprem döneminde Erzincan yerel basının her türlü zorluklara rağmen, görevini özveriyle yerine getirmeye çabaladığını belirtmekte ve "Milli Mücadele Döneminde Anadolu Basınının oynadığı hayati rolün, yerel ölçekte çeşitli yönlerden küçük bir benzerini 1992 Depreminde de Erzincan yerel basını⁷ üstlenmiştir" görüşünü dile getirmektedir. Çünkü 92 Depreminde doğru bilginin yayılması, depremedelerin seslerinin duyurulması, yaralarının sarılması, umutsuzluklarının azaltılması, yöre halkının moralinin yüksek tutulması, kentte kriz yönetimi ve koordinasyonunda yerel yönetimlerle halk arasında sağlıklı iletişimin sağlanmasında işlevsellik yönünden Erzincan basını çok önemli roller üstlenmiştir (M. Buyruk, kişisel iletişim, 3 Ağustos 2017). Zaten ekonomik sıkıntılar nedeniyle yayınlarını zorlukla (zaman zaman ortaklıklar yoluyla) sürdüren Erzincan yerel basınında, yaşanan depremde matbaa makineleri, baskı atölye ve idari birimleri de hasar görmesine ve bu yüzden bazıları kapanmak zorunda kalmasına rağmen, *Doğu* gazetesi, depremden kaynaklanan zorluklara karşın sayfalarını ve baskısını çadırda yaparak yayınlarını

⁷ 1992 Depreminde Erzincan yerel basını ve özelinde Doğu gazetesinin çadırda yayın çabalarının, dönemin zor şartları altında gerçekleştirilen önemli ve büyük bir hizmet olduğunu belirten Mehmet Buyruk, çadırda basılan *Doğu*'nun önemini ve o dönemki çalışma koşullarını şöyle aktarmaktadır: "Bazıları küçümseyebilir ama o büyük ve çok önemli bir hizmetti. Depremde binamız ve makinelerimiz hasar görmüştü. Gazete yaklaşık 15 gün çıkmadı. Belediye başkanından rica ettik, bize Dörtöyl'deki eski belediye binası bahçesinde büyük bir çadır kurdular. O zaman yeni aldığımız fotokopi makinesinin biraz gelişmiş dijital makinemizle o çadırda depremden 15 gün sonra gazeteyi günlük çıkarmaya başladık. Erzincan'da depremin ortaya koyduğu ekonomik, sosyal, psikolojik sıkıntılar, moral yönünden çöküntü, dedikodular vb. birçok olumsuzluklar vardı. Dönemin valisi ve belediye başkanı ile işbirliği içerisinde gazete bir kriz masası gibi çalışarak doğru haberleriyle insanları bilgilendirmek suretiyle, halkı aydınlatan, bilinçlendiren önemli bir vazife üstlendi. (...) O zor dönemde, güç şartlar altında gazetecilik ve çadırda gazete çıkarma çabaları, aslında Milli Mücadele Döneminde Anadolu Basınının üstlendiği önemli vazifenin, 92 Erzincan Depremi döneminde Erzincan özelinde küçük bir misali gibidir. (...) Çünkü insanların evleri yıkılmış, yakınları vefat etmiş, işyerleri kapanmış, gelirleri durmuş, 'Erzincan battı, burayı terk etmek lazım' dedikoduları, hırsızlık olayları var, dilencilik var, hastalık riski, sular akıyor. Deprem de savaşın bir anlamda küçüğü. (...) Dolayısıyla o küçücük, önlü arkalı tek yaprak tabloid gazete validen, belediye başkanından, bakandan, kurum müdürlerinden aldığı doğru haberleri kamuoyuna yansıtmıştır. (...) Hatta o zaman dünya basınına da "Çadırda gazetecilik" diye haber olmuştur." (M. Buyruk, kişisel iletişim, 3 Ağustos 2017).

sürdürmüştür (“Enkaz Altındaki Gazete”, 1992: sy 3891; “Gazeteniz Doğu Büyük Çarşıda Yayınına Devam Edecek”, 1992: sy 3881; “Yeniden Çıkarken”, 1992: sy 3863, Doğu).

Gazetenin kurucularından Halil İbrahim Özdemir (kişisel iletişim, 1 Ağustos 2017), söz konusu dönemde Erzincan’da basın da depremden olumsuz etkilendiğini, bazı gazetelerin kapanmak zorunda kaldığını belirterek Doğu’nun çadırda gazetecilik çabalarıyla ilgili şu bilgileri aktarmaktadır:

“Doğu gazetesinin bir diğer yönü dünyada ilk kez çadırda yayın yapan bir gazete olmasıdır. Dünyada ilk kez yaklaşık bir buçuk ay çadırda çıktı bu gazete. 92 Depreminde matbaamızın bulunduğu bina yıkılınca kendi imkânlarımızla gazeteyi çadıra taşıdık. Birkaç makineyi ve ebatlarını küçülttük. A3 boyutunda önlü arkalı tek sayfa olarak bir buçuk ay ara vermeden yayınlarımızı (...) çadırda da olsa sürdürdük. Çünkü önemli bir görev yapıyor gazete, insanlar arasında haberleşmeyi sağlıyor. (...) Çadırda da olsa bir şeyler yaptığına, yapması gerektiğine inanıyorum.” (Özdemir’den aktaran: Kaya, 2012a: 397-398).

Özdemir, gazetenin çadır nüshalarında daha çok deprem haberlerine yer verirken, önerileriyle de kanun çıkarılmasında öncü olduğunu şu ifadelerle dile getirmektedir:

“...Mesela depremden sonra bir kanun çıkarılıyor, kanun teklifine öneriler var bizim o gazetede. Biz öneriyi yapıyorduk -Rahmetli Yazıcıoğlu valiydi o zaman- Vali Bey gelip diyordu ki ‘Bizim hiç aklımıza gelmedi, kanunda yoktur, siz yazmışsınız, biz oradan aldık meclise teklif ettik, Bakanlar Kurulu görüşecek. (...) Öneriyi de ekleyecekler kanununa çıkacak.’ Bir gazete kanun çıkaramaz ama burada bir öncüsü olur.” (Özdemir’den aktaran: 2012a: 398).

Doğu gazetesinin çadır nüshaları ile çadırdan yayın sonrasındaki ilgili nüshaları yakından incelendiğinde, kurucuları Halil İbrahim Özdemir ve Mehmet Buyruk tarafından kaleme alınan yazılarda, Erzincan yerel gazetelerinin durumu, özellikle depremden sonra yerel basının çektiği sıkıntılar, kapanmak zorunda kalan gazeteler vb. konulardaki değerlendirmeleri, dönemin (1992) Erzincan basını hakkında önemli kesitler aktarılmaktadır. Depremin sosyal, ekonomik, hatta siyasi hayata yansıdığı olumsuz etkilerinin yerel basına da yansıdığını kaydeden Özdemir (1992i: sy 4027, Doğu) depremden şehrin köklü gazetelerinin kapanmasının Erzincan adına şansızlık olduğunu şöyle dile getirmektedir:

“Kapanan gazetelerimizden birisi şehrimizin en eski gazetelerinden biri olan Öz Erzincan’dır. Gazeteci ağabeyimiz Şefik Aras tarafından çıkarılan bu gazete tüm basın ödüllерinin abonesi gibidir. Depremde bu gazeteyi yitirmiş olmamız Erzincan için büyük şahsızlıktır. (...) Depremden sonra gazeteciliğin aylarca çadırdan devam etmiş olması, gazeteci arkadaşlarımızın fedakârlıklarının en güzel örneğidir. Depremin hemen ardından (...) çadırdan devam eden yayınlarımız için TRT haberlerinde ‘Dünyanın çadırda yayınlanan tek gazetesi’ olarak bahsedilmişti.”

Bir başka yazısında ise ekonomik sorunlar başta olmak üzere çeşitli nedenlerle yayınlarını güçlükle sürdürürken, 92 depremiyle zorlukların had safhaya ulaştığını, depremden sonra gazeteyi kapatmayı bile düşündüklerini belirten Özdemir, ancak Erzincan ve Erzincanlıların sesini duyurmak gerektiği fikrinin ağır basmasıyla bundan vazgeçtiklerini belirtmekte ve şu görüşleri aktarmaktadır:

“Depremden hemen bir hafta sonra, tesislerimizin büyük bölümü zarar görmesine rağmen gazetemizi çadırda yayınlamaya devam ettik. Diğer bir meslektaşımız da aylardan beri zor şartlar altında çalışmasını sürdürüyor ve gazeteyi çıkarmaya çalışıyor. Sürdüreceğiz de. Çünkü iyi veya kötü bugüne kadar Erzincanlı ile iyi bir diyalog kurduk. Derdi olan bize geldi, bunu yetkililere ilettik. Depremden sonra çalışmalarımız iyi neticeler verdi. Sesimizi, Ankara’ya, İstanbul’a hatta yurt dışına kadar duyurduk.” (1992j: sy 4053, Doğu).

Erzincan Belediyesi o dönemde deprem gerçeğinin canlı tutulması, yol açtığı sorunların duyurulması vb. konularda yoğun çaba gösteren gazete, gazeteci ve sanatçılara şükran plâketi takdim etmiştir. Aralarında Doğu gazetesinden Mehmet Buyruk (sahibi), Halil İbrahim Özdemir (Yazı İşleri Müdürü) ve Faruk Atalayer’in (karikatürist) de bulunduğu, plâket töreninde, dönemin Erzincan Valisi Recep Yazıcıoğlu, Erzincan ve halkının 1992 depremi nedeniyle yaşadığı zor günlerde, yerel basının önemli rol üstlendiğini ifade etmiştir. Depremden sonra faturanın kendisine kesildiğini, basının kendisini sanık sandalyesine oturttuğunu ve kendisine savunma fırsatı verilmediğini, ancak durumun ilk günlerdekine göre daha iyi olduğunu belirten Yazıcıoğlu, bu kadar eleştiriye rağmen yerel basının önemli bir görevi yerine getirdiğini dile getirmiştir. Gazetenin Yazı İşleri Müdürü Halil İbrahim Özdemir de

dönemin zor koşulları altında gazetecilerin halkın dertlerini ilgililere aktarmak, sorunlarının çözümüne yardımcı olmakla meşgul olduklarından, zaman zaman kendi dertlerini bile unuttuklarını ifade etmiştir (“Belediyeden Ödül”, 1992: sy 4053, Doğu; “Erzincan halkı adına Belediyeden Gazetecilere Şükran Plaketi”, 1992: sy 4080, Doğu; Özdemir, 1992k: sy 4080, Doğu).

Depremde matbaa makineleri enkaz altında kaldığından ara vermek zorunda kaldığı yayınlarına, depremden yaklaşık 12 gün sonra çadırda baskı yaparak (1992: sy 3891, Doğu) yeniden başlayan Doğu'nun çadırda yayınlanan (İl Halk Kütüphanesinde ulaşılabilen) nüsha sayısı 31'dir. Yapılan içerik taramalarına göre 25-26 Mart 1992'de çadırda yayın faaliyetlerine başlayan gazetenin, bu yayınlarını 4 Mayıs 1992 tarihine kadar sürdürdüğü ve bu tarihten itibaren normal (standart boyut) ofset baskı düzenine geçtiği anlaşılmaktadır.

8.1. Çadırda Basılan Doğu'nun Yapısal Özellikleri

Çadır gazetesinin nüshalarına yakından bakıldığında logo-klişe grubunda Doğu yazısının yanına *Kızılay çadırı* görseli ve hemen altına da “Çadırda Yayınlanan Erzincan'ın Günlük Haber Yorum Aktüalite Gazetesi” ibaresi eklendiği görülmektedir. Tabloid ebat, tek yaprak ve iki sayfa olarak basılan çadır gazetesinin Sahibi Adnan Kontlar, Yazı İşleri Müdürü Halil İbrahim Özdemir'dir. 1000 TL'den satılan çadır gazetesinin muhabir kadrosunda önceki sahibi ve kurucularından Mehmet Buyruk'un yanı sıra, Yavuz Çorlu, Türker Saltabaş, Mehmet Bölük, Şükrü Kamal ve Cumhuriyet Kural görev almıştır. Dizgi-baskı yeri olarak *Ermata Ofset (...)* Çadır Tesisleri Erzincan Belediye Bahçesi adres gösterilmiştir (“Künye-Çadırda Doğu gazetesi”, 1992: sy 3863).

8.2. Çadırda Basılan Doğu'nun Deprem Haberlerinin İçerik, Konu ve Özne Dağılımı

Gazetenin çadır nüshalarında yayınlanan içerikler (haber başlıkları, haberler, köşe yazıları vb.) çeşitli yönleriyle sınıflandırılıp içerik analiziyle incelenerek yapılan sınıflandırmaya göre puansal ağırlık skorunun tespitine ve elde edilen bulgulardan hareketle, genel bir yaklaşıma ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda çadırda basılan 31 nüshada yer verilen haberler içerik, konu, haber öznesi bakımından sınıflandırılmış ve bu sınıflandırma kategorileriyle ilgililik bakımından nicel puanlama yoluyla, puansal ağırlık skorları saptanarak nitel betimlemeyle durum tespiti yapılması hedeflenmiştir. Bu doğrultuda gazetenin çadır baskılarında yer alan içeriklere (haber, köşe yazısı, vb.) belirlenen her bir sınıflandırma kategorileriyle ilgililik yönünden artı puan verilmiş ve bütün içerisindeki puansal ağırlığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ancak bazı haberlerin birden fazla kategoriyle ilgili olması ve içeriğinde farklı konulara yer verilmesi nedeniyle, aynı habere birden fazla kategori kapsamında artı puanlar verildiğinin belirtilmesi gerekmektedir.

Gazetenin çadır nüshalarının ayrıntılı içerik taramalarına göre, yer verdiği deprem haberlerinin içeriklerine göre dağılımı Tablo 1'de derlenmiştir. Yapılandırılan sınıflandırmaya göre haberlerin içeriklerine göre puansal ağırlık skoruna bakıldığında gazetenin haberlerinde bilgilendirici niteliğinin öne çıktığı görülmektedir. Bu bulgu gazetenin çadır baskılarında da bir yerel gazeteden beklenen bilgilendirme işlevini yerine getirmeye önem verdiğinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Tablo 1. Çadır Gazetesi Deprem Haberlerinin İçerik Dağılımı

İçerik Türü	Puansal ağırlık skoru
Bilgilendirici	106
Dramatik-trajik	8
Sansasyonel ve panik yaratıcı	4

Bilgilendirici içeriklere göre oldukça düşük bir orana karşılık gelen dramatik-trajik içerik kategorisinde puanlanan içeriklerin ise daha çok deprem nedeniyle oluşan acı, üzüntü, gözyaşı vb. duygu durumunu yansıtan şiirler ve göç temalı içerikler ile depremin can kaybı, yaralanma, barınma ve diğer boyutlarda verdiği zararları yansıtan haber ve fotoğraflardan oluştuğu, çadır gazetesi nüsha taramalarından anlaşılmaktadır (Aşık Kul Nuri, 1992: sy 3867, Doğu; Çınar, 1992: sy 3871; “Devlet Hastanesi Morgunda Bir Kol Sahibini Bekliyor”, 1992; “İki Yaşındaki Takma Adlı Meryem Ankara'da Anne Babasını Bekliyor”, 1992: sy 3873, Doğu; “SSK Hastanesinden Hala Ceset Çıkabilir”, 1992: sy 3865, Doğu; Kul Muharrem, 1992: sy 3886, Doğu). Puansal ağırlık skoru 4 olarak tespit edilen olası panik yaratıcı içeriğin de gazetede özellikle bu şekilde yapılandırılmadığı, haber değeri yönünden taşıdığı enformasyonun “anilik, beklenmedik” karakterinden kaynaklandığı söylenebilir (“Dinamitle Yıkılan Bina Paniğe Yol Açtı”, 1992: sy 3877, Doğu; “Geçen Geceki Deprem Halkı Yeniden Korkuttu”, 1992: sy 3867, Doğu; “Tunceli ve Pülümür'deki Deprem Erzincanlıları Korkuttu”, 1992: sy 3882; Osma, 1992: sy 3881, Doğu).

Gazetenin çadır baskısında yayınlanan deprem haberlerinin konu dağılımı ise Tablo 2’de düzenlenmiştir. İçeriklerin belirlenen konu kategorilerine göre yapılan puansal ağırlık skorlarına bakıldığında, gazetenin çadır nüshalarında öncelikle günlük yaşamdan kesitler ile bunlara dair sorunları yansıtan konulara ağırlık verildiği görülmektedir (“Demirkent’te sular akıyor”, 1992: sy 3878; “Enkaz Artıkları Tehlike Saçıyor”, 1992: sy 3884, Doğu; “Erzincan’da Röntgen Cihazı Yok”, 1992: sy 3883, Doğu; “Sağlık Hizmetleri Aksıyor”, 1992: sy 3881).

Tablo 2. Çadır Gazetesi Deprem Haberlerinin Konu Dağılımı

Konu	Puansal ağırlık skoru
Resmi Organlar ve İcraatları	34
Yardımlar	12
Günlük Yaşam, Sorunlar	53
Çadırda Yaşam	8
Eleştiri, Çağrı, Talep	43
Göç	14
Birlik ve Dayanışma	28
Bilim Adamları/Uzmanlar	4
Mesleki Sorunlar	8

Herhangi bir konuda eleştiri, çağrı, talep içerikli haberlere ikinci öncelikli olarak yer verildiği görülen çadır gazetesinde, resmi organların icraatlarının yer aldığı haberlerin ise üçüncü öncelikli haberler olarak öne çıktığı, Tablo 2’deki puansal ağırlık skorlarından anlaşılmaktadır (Buyruk, 1992a: sy 3865, 1992c: sy 3880, Doğu; “Erzincan Yeniden İmar Edilecek”, 1992: sy 3875, Doğu; “Esnaf ve Tüccarın Yaraları Acil Olarak Sarılmalıdır”, 1992: sy 3865, Doğu; “Hükemetten çıt yok”, 1992: sy 3885, Doğu; “Tek Elektrik Paralarını 2 Ay Erteledi”, 1992: sy 3876, Doğu). Birlik, dayanışma, göç, yardım ve çadırda yaşam temaları ile mesleki sorunlar, çadır gazetesinin deprem haberlerinde öne çıkan diğer konuları arasındadır (“Başımız Sağ Olsun”, 1992: sy 3863, Doğu; “Belediye Başkanı Talip Kaban: ‘Bu Memleket Bizim Göç Çözüm Değildir’”, 1992: sy 3863; “Bu göç ne zaman bitecek”, 1992: sy 3884; Buyruk, 1992b: sy 3872, Doğu; “Eleman Aranıyor”, 1992a: sy 3881, Doğu; “Eleman Aranıyor”, 1992b: sy 3882, Doğu; “Eleman Aranıyor”, 1992c: sy 3883, Doğu; “Gazeteniz Doğu Büyük Çarşıda Yayınına Devam Edecek”, 1992: sy 3881, Doğu; “Hala Çadırlardayız”, 1992: sy 3885; Kul Muharrem, 1992: sy 3886, Doğu; Özdemir, 1992b: sy 3869, 1992d: sy 3885; “Özür”, 1992: sy 3886, Doğu). Mesleki sorunların yansıtılmasının diğer sorunlara göre geri planda kaldığı, Tablo 2’de ilgili skordan anlaşılmaktadır. Bu veri aynı zamanda gazetenin kurucularından Halil İbrahim Özdemir’in, yukarıda da ifade edilen *“o günün zor koşullarında gazetecilerin halkın deritlerini ilgililere aktarmak, sorunların çözümüne yardımcı olmakla meşgul olduklarından zaman zaman kendi deritlerini bile unuttuklarını dile getirdiği”* görüşüyle de örtüşür niteliktedir.

Doğu’nun çadır nüshalarındaki deprem haberlerinin öznelere göre dağılımının puansal ağırlık skorları ise Tablo 3’de görülmektedir. Verilere yakından bakıldığında haber öznelere olarak en çok şehirdeki kamu kurum/kuruluşlarında görev yapan bürokrat ve yöneticilerin öne çıktığı; onları öznesi deprem/depremezde/halk olan haberlerin izlediği görülmektedir (“Asıl Deprem Yakında”, 1992: sy 3870, Doğu; “Bayram Sonrasında Göçlerde Büyük Artış”, 1992: sy 3871, Doğu; “Belediye Başkanı Ankara’da”, 1992: sy 3871, Doğu; “Belediye Başkanı Talip Kaban: ‘Bu Memleket Bizim Göç Çözüm Değildir’”, 1992: sy 3863, Doğu; “Deprem yaraları bu yıl içinde sarılacak”, 1992: sy 3888, Doğu; “Eğitim ve Sağlık Konusunda Halk Tereddütlü”, 1992: sy 3871, Doğu; “Erzincan Yeniden İmar Edilecek”, 1992: sy 3875, Doğu; “Erzincan’da Milli Eğitim Konusunda Tereddütler Var”, 1992: sy 3872, Doğu; “Erzincanlı Beklemeye Devam Ediyor”, 1992: sy 3873, Doğu; “Erzincanlılardan Hükümete Anlamlı Protesto”, 1992: sy 3880, Doğu; “Erzincanlının kasasında 5 kuruş yok”, 1992: sy 3879, Doğu; “Felaket Erzincanlıları Bir Bütün Haline Getirdi”, 1992: sy 3876, Doğu; “Halkın Sabrı Kalmadı: Erzincanlılar Ankara’ya Topluca Yürüyecekler”, 1992: sy 3873, Doğu; “Hükemetten çıt yok”, 1992: sy 3885, Doğu; “Vali Recep Yazıcıoğlu: ‘Esnaf ve Tüccara olan borçlar ödensin’ dedi”, 1992: sy 3877, Doğu; “Vali Yazıcıoğlu Ankara’ya gitti”, 1992: sy 3882, Doğu; “Yapılacak Konutlardan 734’ünün Arsası Hazır”, 1992: sy 3883, Doğu). Halkın özne olarak temsil edildiği haberlerde, haberin genellikle (Erzincanlılar, halk, vatandaşlar, esnaflar vb. şeklinde) çoğul özneye göre yapılandırıldığı, yapılan analizlerden anlaşılmaktadır.

Tablo 3. Çadır Gazetesi Deprem Haberlerinin Özne Dağılımı

Özne	Puansal ağırlık skoru
Deprem/Depremzede/Halk	21
Bürokrat/Yönetici	25
Bilim adamları	2
Muhalefet liderleri/Siyasileri	3
Kamu çalışanları	11
Devlet ve Hükümet Üst Düzey Yetkilileri	18
Sivil Toplum Örgütleri	18
Diğer (Medya vb.)	6

Devlet ve hükümetin üst düzey yetkilileri ile sivil toplum örgütlerinin ise haberlerde üçüncü en fazla özne grubu olarak (aynı skorla) temsil edildiği saptanırken, onları haber öznesi olarak daha çok kamu çalışanlarının öne çıktığı haberlerin izlediği, yapılan nüsha taramalarından anlaşılmaktadır (“Atama mı sürgün mü?”, 1992: sy 3884, Doğu; “Başbakan Süleyman Demirel Erzincanlılara Umut Dağıttı”, 1992: sy 3869, Doğu; “Demirel: ‘Bundan Sonra Erzincan’ın Milletvekili Benim’ dedi”, 1992: sy 3876, Doğu; “Devlet Bakanı Erman Şahin Tekrar Erzincan’da”, 1992: sy 3880, Doğu; “ERSİAD Genel Kurulu İstanbul’da Yapıldı”, 1992: sy 3887, Doğu; “Erzincan Konusunda Alınması İstenen Tedbirleri Yayınlıyoruz: ‘Demirel’den Neler İstedik?”, 1992: sy 3870, Doğu; “Erzincan’a bin geçici kadro”, 1992: sy 3889, Doğu; “Erzincan’ın sorunlarını içeren bir rapor Başbakan Demirel’e verilecek”, 1992, Doğu; “Erzincanlının Ahı Erzincan’ı 10 Kez Yıkar”, 1992: sy 3878, Doğu; “Esnaf Kefalet Kooperatifi Başkanı Mahmut Özdemir: ‘Erzincan esnafının cebinde harçlığı yoktur’”, 1992: sy 3877, Doğu; “Esnaf ve Tüccarın Yaraları Acil Olarak Sarılmalıdır”, 1992: sy 3865, Doğu; “Maliye Bakanı Oral: ‘Erzincanlılar 1992 sonunda evlerine girecek’”, 1992: sy 3886, Doğu; “Resmi Kurumlarda çalışanlardan bazısı memnun, bazısı küskün”, 1992: sy 3886, Doğu; Buyruk, 1992d: sy 3889, Doğu). Bilim adamları ve muhalefet siyasilerinin haber öznesi olarak temsil edildiği haberlerin ise oldukça az olması ilginç bir ayrıntıdır. Bu türdeki siyasi haberlerde ise dönemin Erzincan Milletvekili Yıldırım Akbulut’un özne olarak yer aldığı haberler daha ağırlıktadır (“Erzincan Milletvekili Yıldırım Akbulut Şehrimize Geldi”, 1992: sy 3889, Doğu; “Erzincan’ın yapılaşmasına ışık tutacak olan konferans bugün”, 1992: sy 3890, Doğu; “TBMM’de Erzincan Milletvekili Y Akbulut’un Gündem dışı konuşması”, 1992: sy 3887, Doğu; “TBMM’de Erzincan Milletvekili Yıldırım Akbulut’un Gündem dışı konuşması”, 1992: sy 3888, Doğu).

Çadır nüshalarında ayrıca söz konusu olağanüstü dönemde gazetenin öne çıkan söylem ve yayın yaklaşımının ortaya konulması amacıyla sorunların yansıtılması, çözümüne ilişkin tavrı, toplumsal dayanışmanın tesisine yönelik tutumu ve devlet/hükümet/İlgili kurum-yetkili icraatlarına ilişkin eleştirel olup olmadığına da yanıt aranmıştır. Kurucuları gazetenin yayın yaklaşımını “merkez sağ, milliyetçi, muhafazakâr, maneviyatçı” olarak tanımlamaktadırlar (M. Buyruk, kişisel iletişim, 3 Ağustos 2017; Mehmet Buyruk’tan aktaran: Kaya, 2012a: 665-666; H. İ. Özdemir, kişisel iletişim, 1 Ağustos 2017). Nitekim 1992 depreminin akabinde, depremle gelen zorlu dönemde çadırdan yaptığı yaklaşık bir buçuk aylık yayın sürecinde gazetenin belirtilen yayın yaklaşımıyla, bir yerel gazeteden beklenen sorumlu yayıncılık ve işlevselliği, kamuoyunun aynası, halkın gören gözü, işiten kulağı ve sesi olarak; araştırmacı, yeri geldiğinde eleştirel, yol gösterici, tavsiye edici, katkı sağlayıcı, birleştirici, bütünleştirici ve dayanışmacı bir söylem ve yayıncılık tavrıyla sürdürmeye önem verdiğini, çadır nüshalarının ayrıntılı içerik analiz verileri ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgulara göre Doğu’nun, 92 depreminin akabinde, depremin yol açtığı güçlüklerle rağmen çadırdan baskı yaparak, gazetecilik meslekî misyonu ve sorumluluğu açısından; yeri geldiğinde eleştirilerinin dozunu artırarak sorunları yansıtıcı, çözümü yönünde adım atılmasını teşvik edici, ilgililere seslenici, birlik ve toplumsal dayanışmanın tesisinde pozitif, devlet/hükümet/ve diğer kurum icraatlarında yeri geldiğinde eleştirel/yeri geldiğinde takdir edici yayıncılık yaklaşımıyla sorumlu bir gazetecilik tavrı ve pratiğini özveriyle gerçekleştirdiği; genel bir yaklaşım olarak söylenebilir (“Başımız Sağ Olsun”, 1992: sy 3863, Doğu; “Erzincan’da depremden sonra bir Cuma Hutbesi”, 1992: sy 3880, Doğu; “Erzincan’ın yapılaşmasına ışık tutacak olan konferans bugün”, 1992; “Erzincanlı Beklemeye Devam Ediyor”, 1992: sy 3873, Doğu; “Erzincanlılardan Hükümete Anamlı Protesto”, 1992: sy 3880, Doğu; “Erzincanlının Ahı Erzincan’ı 10 Kez Yıkar”, 1992: sy 3878; “Erzincanlının kasasında 5 kuruş yok”, 1992: sy 3876, Doğu; “Felaket Erzincanlıları Bir Bütün Haline Getirdi”, 1992: sy 3869, Doğu; “Hükemetten çıt yok”, 1992: sy 3885, Doğu; Buyruk, 1992a: sy 3865, Doğu, 1992b: sy 3872, Doğu, 1992c: sy 3880, Doğu, 1992d: sy 3889, Doğu; Özdemir, 1992a: sy 3867, Doğu, 1992b: sy 3869, Doğu, 1992c: sy 3870, Doğu, 1992d: sy 3885, Doğu, 1992e: sy 3886, Doğu, 1992f: sy 3887, Doğu).

8.3. Çadırda Basılan Doğu'da Öne Çıkan Mesleki Sorunlar ve Zorluklar

Tarih boyunca çeşitli savaşlar ve depremler nedeniyle zaman zaman olağanüstü ve istikrarsız dönemler yaşayan Erzincan, bu dönemlerinden birini gelişen iletişim teknolojileriyle birlikte McLuhan'ın deyimiyle küresel köye dönen dünya, milenyum çağına ilerlerken, 13 Mart 1992'de meydana gelen depremle yaşamıştır.

Doğu gazetesi kurucularından Halil İbrahim Özdemir'in, gazetesinde kaleme aldığı "Erzincan'da Gazetecilik" başlıklı yazısında belirttiğine göre, 1992 depreminde baskı makinelerinin enkaz altında kalması nedeniyle, ara vermek zorunda kaldıkları yayınlarını, temelli sonlandırmayı bile düşünmüşler, ancak halkın sesini duyurma fikri ağır basınca, depremin yol açtığı zarar ve zorluklara rağmen yayınlarını sürdürme kararı almışlar ve gazeteyi çadırda hazırlayıp yine çadırda basmaya başlamışlardır. Havaya her bulut geldiğinde yürekleri ağızlarına gelmesine karşın çalışmalarına çadırda devam ettiklerini belirten Özdemir, dönemin zorlu koşulları altında gazetecilerin, halkın dilek ve temennilerini ilgililere aktarmak, sorunlarının çözümüne yardımcı olmakla meşgul olduklarından, zaman zaman kendi dertlerini bile unuttuklarını dile getirmektedir. Depremin Erzincan'da yerel basını da vurduğunu, gazetelerden bazılarının kapandığını, bazılarının güçlüğüyle yayınlarını sürdürdüğünü, bunlardan birinin de yayınlarını çadırda sürdüren Doğu gazetesi olduğunu belirten Özdemir, aynı yazısında, dönemin zorlu koşullarında yerel basının yaşadığı sıkıntılara çözüm ve destek için basınla ilgili çeşitli mesleki kuruluşlarını aradıklarını ancak olumlu yanıt alamadıklarını, borçlarını ertelediklerini, gerek kamu kuruluşları, gerekse özel şahıslardan alacaklarını tahsil edemediklerini aktarmaktadır (Özdemir, 1992j: sy 4053, Doğu). Özdemir, "Sormayanlara söylüyoruz" başlıklı diğer bir yazısında da depremden sonra, basın sektörü olarak en çok üzüldükleri noktalardan birinin yerel gazetelere gereken ilginin gösterilmemesi olduğunu belirtip, basınla ilgili meslekî kuruluşların kendilerini ne aradığını, ne de sorduğunu sitemkâr bir yaklaşımla dile getirmiştir:

"Gönül isterdi. (...) arayıp sormadılar. (...) Soranlara gerekli mesajları gönderdik. Sormayanlara da gazetemiz aracılığıyla durumu anlatalım: 'İyiyiz. Enkazın altında, Matbaamızın bir bölümünü, depolarımızı kaybettik. Borçlarımızla başbaşayız. Ayrıca Erzincan'ı terk eden çalışanlarımız nedeniyle gazetemizi bazen bir, bazen iki kişi ile çıkarmaya devam ediyoruz.'" (Özdemir, 1992h: sy 3904, Doğu).

Gazetenin çadır nüshalarında öne çıkan haberlerden birinin de göç temalı haberler olduğu belirtilmişti. Göç olgusunun Doğu'yu elaman ihtiyacı bakımından olumsuz etkilediği Özdemir'in siteminden anlaşılmaktadır. Ayrıca, gazetenin künyesinde yer verilen çalışanlar listesine rağmen çadır baskısında sürekli eleman ilanı yayınlanması, yine Özdemir'in siteminde vurguladığı sorunu doğrular niteliktedir. Nitekim gazetenin o dönemki Yazı İşleri Müdürü Halil İbrahim Özdemir, Erzincan'ı terk eden çalışanları nedeniyle, gazeteyi bir ya da iki kişiyle çıkardıklarını ifade etmektedir ("Eleman Aranıyor", 1992a: sy 3881, Doğu; "Eleman Aranıyor", 1992b: sy 3882, Doğu; "Eleman Aranıyor", 1992c: sy 3883, Doğu; "Künye-Doğu Gazetesi", 1992: sy 3892, Doğu; Özdemir, 1992h: sy 3904, Doğu). Gazetenin aynı sorundan muzdarip olduğu, çadır nüshalarının birinde "Doğu" imzasıyla kaleme alınan "Özür" başlıklı yazıda *"Depremden sonra gazete ve matbaamızda çalışan personelden bir kısmının Erzincan'dan ayrılması, bir kısmının işi bırakması nedeniyle gazetemizin dağıtımında aksaklıklar olmaktadır. Gazetesi ulaşmayan abonelerimiz, gazetelerini Belediye Bahçesinde bulunan çadırdan temin edebilirler. Bu yüzden abonelerimizden özür diliyoruz."* ifadeleriyle dile getirilmektedir ("Özür", 1992: sy 3866, Doğu).

Gazete çadır yayınlarından sonra da depremden kaynaklanan problemlere, halkın sıkıntılarına, temel ihtiyaç ve taleplerine, yerel basının sorunlarına ve çözüm önerilerine sütunlarına yer vermeyi sürdürmüştür. Gazetenin aynı yıla ait (1992) ilerleyen sayılarında Yazı İşleri Müdürü Halil İbrahim Özdemir'in *Yazı-Yorum* adlı köşesinde (1992i: sy 4027, Doğu) Erzincan yerel basını ve gazetelerinin durumu, depremden sonra çektiği sıkıntılar, kapanmak zorunda kalan gazeteler, vb. konularda yaptığı değerlendirmeleriyle, dönemin Erzincan basını hakkında önemli kesitler aktarılmaktadır. Doğu gazetesi, çadırda gazetecilik faaliyetini yaklaşık bir buçuk ay sürdürmüş, 1992 Mayıs ayı başlarında, önceki yerine taşınarak, 4 Mayıs 1992 tarihinden itibaren normal ofset baskıya geçmiştir. Normal yayın sürecinde de aynı yayın yaklaşımıyla, deprem nedeniyle içinde bulunulan olağanüstü dönemde yaşanan zorlukları, halkın ve şehrin sorunlarını kamuoyuna yansıtmayı sürdüren gazetenin, sütunlarında yer verdiği oldukça ses getiren bazı haber ve yazılarıyla aynı işlevselliğini sürdürdüğü, gazetenin seri nüsha taramalarında görülmektedir. Mesela deprem yardım malzemelerinin Fırat Nehrine döküldüğüne dair *"Ne yapıyorlar?"* başlıklı fotoğrafı haberi ve bu haberle ilgili olarak aynı

sayfada, Yazı İşleri Müdürü Halil İbrahim Özdemir'in "Bir açıklaması var mı?" başlıklı köşe yazısı bu duruma örnek verilebilir. Nitekim gazetenin bir sonraki ve devamındaki ilgili nüshalarında söz konusu haberle ilgili yetkililerin açıklamaları ve konuyla ilgili soruşturma açılacağı haberinin manşetten girmesi gazetenin bu bağlamdaki işlevselliğini ortaya koymaktadır ("Fırat Nehrine dökülen gıda maddeleri sağlık açısından zararlı idi", 1992: sy 3905; "Ne yapıyorlar?", 1992: sy 3903; "Soruşturma Açacağız", 1992: sy 3904; Özdemir, 1992g: sy 3903).

9. SONUÇ

Olağanüstü diye tabir edilen dönemlerde basının etkisini, işlevlerini ve habercilik pratiklerini Doğu gazetesi özelinde ortaya koymak açısından önem taşıyan bu çalışmada; adı geçen gazetenin 1992 Erzincan Depreminin ardından, kendisi de depremden etkilenmesine rağmen, çadırda yayın çabalarıyla sergilediği gazetecilik pratikleri ve ayakta kalma çabaları ortaya konulmuştur. Bu kapsamda, 13 Mart 1992'de yaşanan depremin ve deprem haberlerinin, dönemin toplumsal, siyasal ve ekonomik koşulları ile genel olarak basın ve Erzincan basını dikkate alınarak, Doğu gazetesinin çadır baskısında nasıl sunulduğu incelenmiştir.

Olağanüstü dönemler, çeşitli mesleklerde olağanüstü efor gerektirmektedir. Bunlardan biri de gazeteciliktir ve bu tür dönemlerde ekstra olağanüstü efor ve hassasiyet gerektirmektedir. Doğu gazetesi 13 Mart 1992 depremi nedeniyle baskı makineleri enkaz altında kalınca, depremin yol açtığı olağanüstü durum ve durumun güçlüklerine rağmen, dünyada belki de eşine ender rastlanan bir uygulamayla yayın malzemelerini, Belediye bahçesinde kurulan bir çadıra taşıyarak, gazetecilik faaliyetini yaklaşık bir buçuk ay süreyle çadırda, zorlu şartlar altında sürdürmüştür. Gazete çadırda gazetecilik pratiği sürecinde, gazetecinin tarihe tanıklık ve kamu görevi vazifesi yönüyle haberciliğin de ötesinde, toplumsal sorumluluk ve dayanışma boyutunda önemli işlev üstlenmiş, deprem nedeniyle yaşanan olağanüstü durumun yönetiminde, kurucularından Mehmet Buyruk'un (kişisel iletişim, 3 Ağustos 2017) ifadesiyle dönemin valisi ve belediye başkanı ve kurumlarıyla işbirliği içerisinde "bir kriz masası" gibi çalışarak koordinasyonda -basın sacayağı olarak- yer almıştır. Doğu'nun çadırda gazetecilik refleksi, aynı zamanda halkın olağanüstü bir durum/kriz anında, toplumsal ihtiyaçların en başında gelen haber ve bilgi alma hakkının karşılanmasında elzem bir adım olarak değerlendirilebilir. Depremden sonra çadırdaki gazetecilik çabalarıyla, zor şartlarda iki sayfalık önlü arkalı tek yaprak da olsa okuyucuyla buluşan çadır baskısıyla Doğu, bir yerel gazeteden beklenen haber ve bilgi vermesi yanında, sorunların dile getirilip çözümüne katkı adına sütunlarında yer verdiği bazı haberleriyle öneren, yol gösteren, yansıtan, seslenen, sesleneni seslendiren, yeri geldiğinde tenkit, yeri geldiğinde takdir eden, birleştirici, toplumsal dayanışmayı teşvik edici vb. rol üstlenmiştir. Çadır nüshalarının içerik analizlerinden elde edilen bulgular, gazetenin içeriklerine göre haberlerinde daha çok, bilgilendirici; konularına göre haberlerinde daha çok, günlük yaşama dair sorunları yüksek sesle, gerektiğinde eleştirel söylem yaklaşımıyla sütunlarından yansıttığını ortaya koymaktadır. Yayınlandığı süre boyunca çadır gazetesinin sütunlarında yer verdiği deprem haberlerinde öne çıkan haber özneleri ise daha çok, şehirdeki kamu kurum ve kuruluşlarında görevli bürokrat ve yöneticiler oluştururken, bunları deprem/depreme/halk özneli haberler izlemektedir. Yine içerik analizi bulguları, çadırda yayınlanan Doğu'nun, dönemin deprem içerikli haberlerinde üzerinde durduğu tema ve kavramlar şehre sahip çıkmayı, göçü durdurmayı ve toplumsal dayanışma inşa çabasını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla Doğu'nun çadır gazetesinde 92 depremi haberlerinin sunuluşu, olağanüstü koşullarda bir yerel gazetenin, zorluklara rağmen ayakta durabilme mücadelesi verirken aynı zamanda birlik, beraberlik ve Erzincanlılık ruhunun yansıtılması, toplumsal dayanışmanın geliştirilmesi, bu sayede deprem yaralarının sarılması, zararlarının en az hasarla atlatılması ve normale dönülmesi için harekete geçilmesi yönünde adımlar atılmasına katkı sağlama gayretinde olduğu, genel bir yaklaşım olarak söylenebilir.

Çadırda gazetecilik sürecinde gazetenin mesleki açıdan en çok sıkıntı yaşadığı durumlardan birisi dağıtım sorunu ve eleman ihtiyacıdır. Kurucularından Halil İbrahim Özdemir'in iddiasına göre "Erzincan'ı terk eden çalışanları nedeniyle" gazeteyi bazen bir, bazen iki kişi çıkarmak zorunda kalmalarıdır. Nitekim gazetenin bu sıkıntısını, çadırda basım nüshalarında art arda yayınlanan "Eleman Aranıyor" ilanları ile yine bu nüshalarından birinde dağıtım sorunu yüzünden gazetenin abonelerine yeterince ulaşmaması nedeniyle yer verilen "Özür" başlıklı yazı doğrular niteliktedir.

Uzun ömürlülük ve geleneklerin ağırlığı, basında bir tür sorumluluk duygusu oluşturur. Ne de olsa gazeteler çıktıkları her sabah asılmaya hazırdırlar ve gurur duyduğu bir geleneğe uymak yüzünden asılmayı tercih edebilir. Bir gazetenin uzun ömürlülüğü bir dizi önemli ve olumlu özelliğe işaret eder:

bir dizi farklı sosyal ve ekonomik ortamda ayakta kalabilmek; uyum sağlayabilmek; hizmet ettiği, değişen toplumu yansıtabilmek; yılların getirdiği çeşitli buhranlara göğüs gerebilmek ve hepsinden çok tarihsel bir bakış açısı... Gelenek sahibi bir gazete de kendi geçmişine bakabilir (Walker, 1999: 14). Walker'ın yaklaşımında sözünü ettiği "bir gazetenin" Erzincan'da somutlaşmış örneği gibidir, Doğu... Günümüzde 41. yayın yılını yaşayan gazetenin; 1981'den bugüne yayıncılık serüveninin, milenyum çağına doğru 13 Mart 1992'de yaşanan depremle ilgili kesiti; o zorlu süreçte, çadırda gazetecilik refleksiyle, olağanüstü dönemin çetin koşulları altında halka haber ve bilgi verebilmenin, tarihe tanıklığın ve onu kaydedebilmenin, şehrinin temel ihtiyaçlarını, sıkıntılarını, taleplerini yansıtabilmenin ve nihayetinde ayakta kalabilmenin *-bir yerel gazete olarak-* önemini hatırlatmaktadır.

KAYNAKLAR

- "13 Mart 1992 Deprem Şehitleri Anıldı". (2019, 14 Mart).*Erzincan Belediyesi*. Resmi kurum. www.erzincan.bel.tr/haberler/1680/13+Mart+1992+Deprem+%C5%9Eehitleri+An%C4%B1ld+%C4%B, (Erişim Tarihi: 21.01.2021).
- "13 Mart 1992 Erzincan Depremi". (1992, 13 Mart).*AFAD (T.C. İçişleri Bakanlığı, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı)*. Resmi kurum. <https://deprem.afad.gov.tr/tarihteBuAy?id=75>, (Erişim Tarihi: 21.01.2021).
- "13. Mart. 1992 Erzincan Depremi". (t.y.).*TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası*. https://www.jmo.org.tr/resimler/ekler/5a50c8ba6a0002a_ek.pdf?dergi=HABER%2520B%25DCLTEN%25DD, (Erişim Tarihi: 23.10.2021).
- "1903'ten Bu Yana 28 Büyük Deprem Yaşandı". (2011, 23 Ekim).*Cumhuriyet*. <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/1903ten-bu-yana-28-buyuk-deprem-yasandi-292822>, (Erişim Tarihi: 13.10.2021).
- Arpacı, M. (2020). "Erken Cumhuriyet Döneminde Erzincan'da Gerçekleşen Nüfus Ve Göç Hareketleri (1930-1950)". S. Alşan ve İ. K. Akkuş (Ed.), *Erzincan Tarihi Halk Kültürü, Sanat ve Müteferrik Konular* içinde (C. VIII, ss. 196-209). Erzincan.
- Arslan, E. ve Arslan, B. (2016). "Türkiye'de Yerel Gazete Yöneticilerinin Meslek Etiği Algısı". *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akadmik Dergisi*, 9(2), 174-204. doi:10.18094/si.19297
- "Asıl Deprem Yakında". (1992, 8 Nisan).*Doğu, Sayı: 3870*. Erzincan.
- Aşık Kul Nuri. (1992, 1 Nisan). "Erzincan Depremi (şiir)". *Doğu, Sayı: 3867*, 1. Erzincan.
- "Atama mı sürgün mü?" (1992, 25 Nisan).*Doğu, Sayı: 3884*. Erzincan.
- Ayhan, B. (2008). "Olağanüstü Durumlarda Toplumsal Dayanışma ve Bütünleşmeye Basının Katkısı: Milli Mücadele Dönemi Türk Basını". *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), 75-99. <http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/view/405>, (Erişim Tarihi: 17.10.2021).
- Baltacı, H. ve Aslan, Ö. (2020). "Geçmişten Günümüze Erzincan'da Tasavvufî Hayat Ve Tarikatlar". H. Baltacı ve S. Kaymakçı (Ed.), *Erzincan Tarihi KÜLTÜREL ve SOSYAL HAYAT (Dini Hayat, Eğitim, Ulemalar ve Eserleri)* içinde (C. VI, ss. 2-28). Erzincan.
- Barkley, H. C. (1980, Eylül). "Seyahatnamelerde Erzincan". (M. Selçuk, Çev.)*Mengüceli Kültür Araştırma ve İnceleme Dergisi*, (13), 43.
- "Basılamaya Gazete". (1992, 4 Mayıs).*Doğu, Sayı: 3891*, 1. Erzincan.
- "Başbakan Süleyman Demirel Erzincanlılara Umut Dağıttı". (1992, 7 Nisan).*Doğu, Sayı: 3869*. Erzincan.
- "Başımız Sağ Olsun". (1992, 26 Mart).*Doğu, Sayı: 3863*, 1. Erzincan.
- "Bayram Sonrasında Göçlerde Büyük Artış". (1992, 9 Nisan).*Doğu, Sayı: 3871*. Erzincan.
- "Belediye Başkanı Ankara'da". (1992, 9 Nisan).*Doğu, Sayı: 3871*. Erzincan.
- "Belediye Başkanı Talip Kaban: 'Bu Memleket Bizim Göç Çözüm Değildir'". (1992, 26 Mart).*Doğu, Sayı: 3863*, 1. Erzincan.

- “Belediyeden Ödül”. (1992, 5 Kasım).*Doğu, Sayı: 4053*, 1. Erzincan.
- “Bu göç ne zaman bitecek”. (1992, 25 Nisan).*Doğu, Sayı: 3884*, 1. Erzincan.
- Buyruk, M. (1992a, 30 Mart). “Erzincanlıyla Oynamayın”. *Doğu, Sayı: 3865*, 1. Erzincan.
- Buyruk, M. (1992b, 10 Nisan). “Bu da geçer, ama biraz sabır ve metanet”. *Doğu, Sayı: 3872*. Erzincan.
- Buyruk, M. (1992c, 20 Nisan). “Bu tepkiyi ciddiye alın”. *Doğu, Sayı: 3880*, 1. Erzincan.
- Buyruk, M. (1992d, 1 Mayıs). “İyi Bir Uygulama”. *Doğu, Sayı: 3889*. Erzincan.
- Buyruk, M. (2017, 3 Ağustos). “Doğu Gazetesi-Yeni Erzincan Gazetesi (Yüz yüze Görüşme)”.
- Çınar, A. (1992, 9 Nisan). “Erzincan Depremi (şiir)”. *Doğu, Sayı: 3871*. Erzincan.
- Çiçek, F. (2017). “Erzurum Valisi Vezir Süleyman Paşanın 1784 Erzincan Depremi Sonrası Yağmalanan Muhallefatı”. *Journal of Turkish Research Institute*, (60), 413-440. doi:10.14222/Turkiyat3770
- Demir, D. H. ve Balcı, E. V. (2019). “Kriz Haberciliği ve Etik Sorunsalı”. *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yeni Düşünceler Hakemli E-Dergisi*, (11), 48-56. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/euifydhed/569132>, (Erişim Tarihi: 11.10.2021).
- “Demirel: ‘Bundan Sonra Erzincan’ın Milletvekili Benim’ dedi”. (1992, 15 Nisan).*Doğu, Sayı: 3876*. Erzincan.
- “Demirkent’te sular akıyor”. (1992, 17 Nisan).*Doğu, Sayı: 3878*, 1. Erzincan.
- “Depremden Sonra 12 Günün Özeti”. (1992, 26 Mart).*Doğu, Sayı: 3863*.
- “Deprem yaraları bu yıl içinde sarılacak”. (1992, 30 Nisan).*Doğu, Sayı: 3888*. Erzincan.
- “Devlet Bakanı Erman Şahin Tekrar Erzincan’da”. (1992, 20 Nisan).*Doğu, Sayı: 3880*, 1. Erzincan.
- “Devlet Hastanesi Morgunda Bir Kol Sahibini Bekliyor”. (1992, 28 Mart).*Doğu, Sayı: 3965*. Erzincan.
- “Dinamitle Yıkılan Bina Paniğe Yol Açtı”. (1992, 16 Nisan).*Doğu, Sayı: 3877*. Erzincan.
- Doğu*. (1981). Erzincan: H. İbrahim Özdemir. <https://kasif.mkutup.gov.tr/SonucDetay.aspx?MakId=1735256>, (Erişim Tarihi: 02.03.2021).
- “Doğu, Milliyet’e Haber Oldu”. (1992, 1 Nisan).*Doğu, Sayı: 3867*, 2. Erzincan.
- Durdu, E. (2017, 9 Aralık). “Olağanüstü dönemler olağanüstü hassasiyet gerektiriyor”. *AA [Anadolu Ajansı]*. 11 Ekim 2021 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/trt-genel-mudur-yardimcisi-durdu-olaganustu-donemler-olaganustu-hassasiyet-gerektiriyor/999913>, (Erişim Tarihi: 11.10.2021).
- “Eğitim ve Sağlık Konusunda Halk Tereddütlü”. (1992, 9 Nisan).*Doğu, Sayı: 3871*. Erzincan.
- “Eleman Aranıyor”. (1992a, 21 Nisan).*Doğu, Sayı: 3881*, 2. Erzincan.
- “Eleman Aranıyor”. (1992b, 23 Nisan).*Doğu, Sayı: 3882*, 2. Erzincan.
- “Eleman Aranıyor”. (1992c, 24 Nisan).*Doğu, Sayı: 3883*, 2. Erzincan.
- “Enkaz Altındaki Gazete”. (1992, 4 Mayıs).*Doğu, Sayı: 3891*, 1. Erzincan.
- “Enkaz Artıkları Tehlike Saçıyor”. (1992, 25 Nisan).*Doğu, Sayı: 3884*. Erzincan.
- Erdoğan, İ. (2007). *Türkiye’de Gazetecilik ve Bilim İletişimi*. Kırkıncı yıl kitaplığı. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi.
- Erdoğan, Ş. B. ve Kucur, A. B. (2016). “Terör Olaylarının Gazete Manşetlerine Yansıması: Başbağlar Katliamı”. H. Akın (Ed.), *Uluslararası Erzincan Sempozyumu (28 Eylül-1 Ekim 2016, Erzincan), Bildiriler* içinde (C. 1-3, C. 1, ss. 185-193). Erzincan: Erzincan Üniversitesi.
- “ERSİAD Genel Kurulu İstanbul’da Yapıldı”. (1992, 29 Nisan).*Doğu, Sayı: 3887*. Erzincan.
- “Erzincan halkı adına Belediyeden Gazetecilere Şükran Plaketi”. (1992, 14 Aralık).*Doğu, Sayı: 4080*, 1. Erzincan.

- “Erzincan Konusunda Alınması İstenen Tedbirleri Yayınlıyoruz: ‘Demirel’den Neler İstedik?” (1992, 8 Nisan).*Doğu, Sayı: 3870*. Erzincan.
- “Erzincan Milletvekili Yıldırım Akbulut Şehrimize Geldi”. (1992, 1 Mayıs).*Doğu, Sayı: 3889*. Erzincan.
- “Erzincan Yeniden İmar Edilecek”. (1992, 14 Nisan).*Doğu, Sayı: 3875*. Erzincan.
- “Erzincan’a bin geçici kadro”. (1992, 1 Mayıs).*Doğu, Sayı: 3889*. Erzincan.
- “Erzincan’da depremden sonra bir Cuma Hutbesi”. (1992, 20 Nisan).*Doğu, Sayı: 3880*. Erzincan.
- “Erzincan’da Milli Eğitim Konusunda Tereddütler Var”. (1992, 10 Nisan).*Doğu, Sayı: 3872*. Erzincan.
- “Erzincan’da Röntgen Cihazı Yok”. (1992, 24 Nisan).*Doğu, Sayı: 3883, 2*. Erzincan.
- “Erzincan’ın ilk matbaası açıldı”. (1937, 23 Ağustos). *Cumhuriyet, Sayı:30, 3*. <https://www.gastearsivi.com/gazete/cumhuriyet/1937-08-23/3>, (Erişim Tarihi: 27.01.2021).
- “Erzincan’ın sorunlarını içeren bir rapor Başbakan Demirel’e verilecek”. (1992, 14 Nisan).*Doğu, Sayı: 3875*. Erzincan.
- “Erzincan’ın yapılaşmasına ışık tutacak olan konferans bugün”. (1992, 2 Mayıs).*Doğu, Sayı: 3890*. Erzincan.
- “Erzincanlı Beklemeye Devam Ediyor”. (1992, 11 Nisan).*Doğu, Sayı: 3873, 1*. Erzincan.
- “Erzincanlılardan Hükümete Anlamlı Protesto”. (1992, 20 Nisan).*Doğu, Sayı: 3880, 1*. Erzincan.
- “Erzincanlının Ahı Erzincan’ı 10 Kez Yıkar”. (1992, 17 Nisan).*Doğu, Sayı: 3878, 1*. Erzincan.
- “Erzincanlının kasasında 5 kuruş yok”. (1992, 18 Nisan).*Doğu, Sayı: 3879*. Erzincan.
- “Esnaf Kefalet Kooperatifi Başkanı Mahmut Özdemir: ‘Erzincan esnafının cebinde harçlığı yoktur’”. (1992, 16 Nisan).*Doğu, Sayı: 3877*. Erzincan.
- “Esnaf ve Tüccarın Yaraları Acil Olarak Sarılmalıdır”. (1992, 28 Mart).*Doğu, Sayı: 3865*. Erzincan.
- “Felaket Erzincanlıları Bir Bütün Haline Getirdi”. (1992, 7 Nisan).*Doğu, Sayı: 3869, 1*. Erzincan.
- “Fırat Nehrine dökülen gıda maddeleri sağlık açısından zararlı idi”. (1992, 13 Mayıs).*Doğu, Sayı: 3905, 1*. Erzincan.
- Fırat, O. (1995). “Türkiye’de Yerel Basının Gelişmesi Üzerine Notlar”. *KEBİKEÇ İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi*, Dosya: Basın Yayın Tarihi, (2), 160-164.
- “Gazetemiz Yayın Hayatına Çadırdan Devam Ediyor”. (1992, 10 Nisan).*Özsöz, Sayı: 521*. Erzincan.
- “Gazeteniz Birlik haftalığa dönüyor”. (1988, 30 Temmuz).*Birlik, Sayı: 3266*. Erzincan.
- “Gazeteniz Doğu Büyük Çarşıda Yayınına Devam Edecek”. (1992, 21 Nisan).*Doğu, Sayı: 3881*. Erzincan.
- “Geçen Geceki Deprem Halkı Yeniden Korkuttu”. (1992, 1 Nisan).*Doğu, Sayı: 3867, 2*. Erzincan.
- “Hala Çadırlardayız”. (1992, 27 Nisan).*Doğu, Sayı: 3885*. Erzincan.
- “Halkın Sabrı Kalmadı: Erzincanlılar Ankara’ya Topluca Yürüyecekler”. (1992, 13 Nisan).*Doğu, Sayı: 3873, 2*. Erzincan.
- Her Yönüyle Erzincan 1990 İl Yıllığı*. (1990). (Aydoğdu Ofset.). Ankara: Erzincan Valiliği.
- Hoşgörmez, H. (t.y.). “Afetlerde Bilişim ve İletişim Teknolojilerinin Kullanımı”. İstanbul Ün. Açık ve Uzaktan Eğt. Fak. (Ders Notu). http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/acilyardimveafetyonetimi_ao/abvitk.pdf, (Erişim Tarihi: 23.10.2021).
- “Hükemetten çıt yok”. (1992, 27 Nisan).*Doğu, Sayı: 3885*. Erzincan.
- “İki Yaşındaki Takma Adlı Meryem Ankara’da Anne Babasını Bekliyor”. (1992, 13 Nisan).*Doğu, Sayı: 3873, 2*. Erzincan.
- İnuğur, M. N. (2005). *Basın ve yayın tarihi* (5. Basım.). İstanbul: Der Yayınları.

- Karaduman, M. (2017). “Yerel Medya Çalışanlarının Eğitim Düzeyleri ve Mesleki Yeterlilikleri: Antalya Örneği”. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 184-301. doi:10.31123/akil.437635
- Kaya, E. (2012a). *Şehre Tanıklık Edenler Erzincan: Sözlü Tarih Çalışması* (C. I.). İstanbul: Erzincan Üniversitesi.
- Kaya, E. (2012b). *Şehre Tanıklık Edenler Erzincan: Sözlü Tarih Çalışması* (C. II.). İstanbul: Erzincan Üniversitesi.
- Koloğlu, O. (2015). *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*. Sosyal tarih dizisi. İstanbul: Pozitif Yayınları.
- Köse, H. ve Bakan, U. (2010). “Erzurum Yerel Gazetelerinin Hizmet Etkinliklerinin Veri Zarflama Analizi (VZA) Yöntemiyle Ölçülmesi”. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, (13), 7-28. <http://iletisimdergisi.gsu.edu.tr/pub/gsuilet/96446>, (Erişim Tarihi: 10.08.2020).
- Kul Muharrem. (1992, 28 Nisan). “Terkedilecek Şehir Değilsin Erzincan”. *Doğu, Sayı: 3886*. Erzincan.
- Küçük, E. ve Kazan, B. (2016). “Erzincan Depremi'nde Sağlık Hizmetleri ve Dr. Abdullah Ahi Tuncer”. H. Akın (Ed.), *Uluslararası Erzincan Sempozyumu (28 Eylül-1 Ekim 2016, Erzincan), Bildiriler içinde* (C. 1-3, C. 1, ss. 333-344). Erzincan: Erzincan Üniversitesi.
- “Künye-Çadırda Doğu gazetesi”. (1992, 26 Mart).*Doğu, Sayı: 3863*, 2. Erzincan.
- “Künye-Doğu Gazetesi”. (1981, Şubat Pazartesi).*Doğu, Sayı: 3*. Erzincan.
- “Künye-Doğu Gazetesi”. (1992, 5 Mayıs).*Doğu, Sayı: 3892*. Erzincan.
- “Maliye Bakanı Oral: ‘Erzincanlılar 1992 sonunda evlerine girecek’”. (1992, 28 Nisan).*Doğu, Sayı: 3886*. Erzincan.
- “Ne yapıyorlar?” (1992, 11 Mayıs).*Doğu, Sayı: 3903*, 1. Erzincan.
- Osma, O. (1992, 21 Nisan). “Erzincan'da Üniversite İmtihani”. *Doğu, Sayı: 3881*. Erzincan.
- Özdemir, H. İ. (1992a, 1 Nisan). “Hepimizin Görevi”. *Doğu, Sayı: 3867*, 1. Erzincan.
- Özdemir, H. İ. (1992b, 7 Nisan). “Bu Birliği Bozmayalım”. *Doğu, Sayı: 3869*, 1. Erzincan.
- Özdemir, H. İ. (1992c, 8 Nisan). “Kanun Konusunda Acele Edilmeli”. *Doğu, Sayı: 3870*, 1. Erzincan.
- Özdemir, H. İ. (1992d, 27 Nisan). “Erzincan'ı Sevmek”. *Doğu, Sayı: 3885*, 1. Erzincan.
- Özdemir, H. İ. (1992e, 28 Nisan). “Erzincan'ın Kimliğini Korumak”. *Doğu, Sayı: 3886*. Erzincan.
- Özdemir, H. İ. (1992f, 29 Nisan). “Ahlak Yapımız mı değişti?” *Doğu, Sayı: 3887*. Erzincan.
- Özdemir, H. İ. (1992g, 11 Mayıs). “Bir açıklaması var mı?” *Doğu, Sayı: 3903*, 1. Erzincan.
- Özdemir, H. İ. (1992h, 12 Mayıs). “Sormayanlara söylüyoruz”. *Doğu, Sayı: 3904*, 1. Erzincan.
- Özdemir, H. İ. (1992i, 6 Ekim). “Erzincan'da Gazetecilik”. *Doğu, Sayı: 4027*, 1. Erzincan.
- Özdemir, H. İ. (1992j, 5 Kasım). “Erzincan'da Gazetecilik”. *Doğu, Sayı: 4053*, 1. Erzincan.
- Özdemir, H. İ. (1992k, 14 Aralık). “Takdirin asıl sahibi”. *Doğu, Sayı: 4080*, 1. Erzincan.
- Özdemir, H. İ. (2017, 1 Ağustos). “Doğu Gazetesi Kurucusu (Yüz yüze Görüşme)”.
- Özdemir, H. İ. (2018, 10 Eylül). “Şefik Aras'ın ardından”. *Doğu (Günlük Haber Yorum Aktüalite Gazetesi)*. Gazete İnternet Sayfası. <http://www.dogugazetesi.com/sefik-arasin-ardindan-makale,964.html>, (Erişim Tarihi: 03.03.2021).
- Özsoy, K. E. (2017, 12 Ağustos). “Özsöz Gazetesi Sahibi (Yüz yüze Görüşme)”.
- “Özsöz Gazetesi”. (1992, 13 Mart).*Özsöz, Sayı: 519*. Erzincan.
- “Özür”. (1992, 31 Mart).*Doğu, Sayı: 3866*. Erzincan.

- Parlak, N. (2016). “Klasik Kaynaklarda Erzincan’ın Yeri ve Önemi”. H. Akın (Ed.), *Uluslararası Erzincan Sempozyumu (28 Eylül-1 Ekim 2016, Erzincan)*, Bildiriler içinde (C. 1-3, C. 1, ss. 355-365). Erzincan: Erzincan Üniversitesi.
- “Resmi Kurumlarda çalışanlardan bazısı memnun, bazısı küskün”. (1992, 28 Nisan).*Doğu, Sayı: 3886*. Erzincan.
- “Sağlık Hizmetleri Aksıyor”. (1992, 21 Nisan).*Doğu, Sayı: 3881*. Erzincan.
- Schneider, W. ve Raue, P. J. (2000). *Gazetecinin El Kitabı*. (I. Aygün, Çev.). Ankara: Konrad Adenauer Vakfı.
- “Sektörler”. (t.y.).*KUDAKA (Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı)*. Resmi kurum. <https://www.kudaka.gov.tr/bolgemiz/erzincan/sectorler>, (Erişim Tarihi: 19.01.2021).
- “Soruşturma Açacağız”. (1992, 12 Mayıs).*Doğu, Sayı: 3904*, 1. Erzincan.
- Sözeri, C. ve Güney, Z. (2011). *Türkiye’de Medyanın Ekonomi Politikası: Sektör Analizi*. Demokratikleşme Programı Medya Raporları serisi. İstanbul: TESEV yayınları.
- “SSK Hastanesinden Hala Ceset Çıkabilir”. (1992, 28 Mart).*Doğu, Sayı: 3865*. Erzincan.
- Şeker, M. (2007). *Yerel Gazeteler* (1. Basım.). Konya: Tablet.
- “TBMM’de Erzincan Milletvekili Y. Akbulut’un Gündem dışı konuşması”. (1992, 29 Nisan).*Doğu, Sayı: 3887*. Erzincan.
- “TBMM’de Erzincan Milletvekili Yıldırım Akbulut’un Gündem dışı konuşması”. (1992, 30 Nisan).*Doğu, Sayı: 3888*, 2. Erzincan.
- “Tek Elektrik Paralarını 2 Ay Erteleli”. (1992, 15 Nisan).*Doğu, Sayı: 3876*. Erzincan.
- “Tunceli ve Pülümür’deki Deprem Erzincanlıları Korkuttu”. (1992, 22 Nisan).*Doğu, Sayı: 3882*. Erzincan.
- Tükel, S. (1949). *Yeni Erzincan Nasıl Kuruldu? Ve Niçin Bitirilemedi?* Yok: Piyasa Matbaası.
- Uzer Çengelci, G. (2010). *Türkiye’de Olağan Dışı Dönemlerde Vergilendirme*. (Yüksek Lisans Tezi). https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/30006/gokcen_uzer_cengelci_tez.pdf?sequence=1&isAllowed=y, (Erişim Tarihi: 13.10.2021).
- “Vali Recep Yazıcıoğlu: ‘Esnaflar ve Tüccarlar olan borçlar ödensin’ dedi”. (1992, 16 Nisan).*Doğu, Sayı: 3877*. Erzincan.
- “Vali Yazıcıoğlu Ankara’ya gitti”. (1992, 22 Nisan).*Doğu, Sayı: 3882*. Erzincan.
- Vural, A. M. (1998). “Yerel Basın Okurlarının Bilgi Elde Etmede Tercih Ettiği İletişim Kanalları”. *Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesi, Kurgu Dergisi*, 15(15), 154-174. <http://dergipark.gov.tr/ekurgu/170378>, (Erişim Tarihi: 24.02.2019).
- Vural, A. M. (2007). “İşlev, Önem ve Misyollarıyla Yerel Basın ve Eskişehir Örneğinden Elde Edilen Bulgular”. S. Gezgin (Ed.), *Türkiye’de Yerel Basın* içinde (ss. 337-356). İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi.
- Walker, M. (1999). *Basının Gücü*. (G. Şen, Çev.) (1. Baskı.). İstanbul: Ad Kitapçılık.
- “Yapılacak Konutlardan 734’ünün Arsa Hazır”. (1992, 24 Nisan).*Doğu, Sayı: 3883*. Erzincan.
- Yavuz, E. (2016). “Cumhuriyet Dönemi Erzincan Basını ve Basın-Siyaset İlişkisi (1960’a Kadar)”. *The Journal of Academic Social Science Studies (JASSS)*, (44), ss. 107-124. http://www.jasstudies.com/Makaleler/979297006_8-Yrd.%20Do%20Dr.%20Erdem%20YAVUZ.pdf, (Erişim Tarihi: 12.03.2019).
- Yavuz, E. (2020). “Cumhuriyet Dönemi Erzincan Basını ve Basın-Siyaset İlişkisi (1960’a Kadar)”. E. Yavuz ve Y. Z. Keskin (Ed.), *ERZİNCAN TARİHİ “SON DÖNEM ERZİNCAN”* içinde (C. V, ss. 189-211). Erzincan.
- “Yeniden Çıkarken”. (1992, 26 Mart).*Doğu, Sayı: 3863*, 1. Erzincan.

Yıldırım, B. (2020). "Neo-liberal Dönüşüm ve Medya". F. Değirmenci (Ed.), İletişim Tarihi ve Sosyolojisi içinde (ss. 240-260). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi. https://icerik.ataaof.edu.tr/?d=iletisimtarihivesosyolojisi, (Erişim Tarihi: 10.07.2020).

Yüksel, E. ve Gürçan, H. İ. (2005). Haber Toplama ve Yazma (1. Basım.). Konya: Tablet.

Zorlu, Y. ve Temel, F. (2016). "Tek Parti İktidarında Bir Vilayet Gazetesi: Yeni Erzincan". H. Akın (Ed.), Uluslararası Erzincan Sempozyumu (28 Eylül-1 Ekim 2016, Erzincan), Bildiriler içinde (C. 1-3, C. 1, ss. 453-464). Erzincan: Erzincan Üniversitesi.

EKLER

EK 1. ÇADIRDA YAYINLANAN DOĞU GAZETESİNDEN ÖRNEK BAZI NÜSHALAR

EK 2. ÇADIRDA YAYINLANAN DOĞU GAZETESİNDEN KESİTLER

diği bunun için tedbir alınması gerektiği belirtildi.

Belediye ve basın tarafından duyurulması istendi.

Gazeteniz doğu Büyük çarşıda yayınına devam edecek

Uzun zamandan beri Erzincan Belediyesi bahçesinde bir çadır içerisinde yayını sürdürmekte olan gazetemiz doğu Fevzipaşa caddesi üzerinde bulunan büyük çarşının yıkılması sonucu yayınına burada devam etmek zorunda kalmıştı.

Büyük çarşının üzerinde bulunan üç katlı alınmasının ardından gazetemiz önümüzdeki günlerde normal yayınına başlamak üzere büyük çarşıya taşınarak çalışmalarını burada sürdürecektir.

Gazeteniz doğu eskiden olduğu gibi yayınına ofset olarak ve normal ebadında çıkarmaya devam edecek.

EK 3. ÇADIRDA YAYIN FAALİYETLERİNDEN SONRAKİ İLK NORMAL BASKI

Doğu gazetesinin 1992 Depreminde enkaz altında kalan tesisleri, 4 Mayıs 1992 tarihli, 3891. sayılı nüshasındaki fotoğraflı haberde görülmektedir.